Міністерство освіти і науки України

Луцький національний технічний університет

Факультет бізнесу та права

Кафедра міжнародних економічних відносин

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
ЗА СТУПЕНЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ «БАКАЛАВР»

МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД, ЙОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ТА РОЛЬ В ФІНАНСОВІЙ ПІДТРИМЦІ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК КРАЇН СВІТУ

спеціальність 292 Міжнародні економічні відносини
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Міжнародні економічні відносини»
(назва освітньої програми)

Виконав: здобувач вищої освіти
Групи МЕВ-41
Богдан Денис Іванович

_____
(підпис)

Керівник:
К.е.н, доцент
Зелінська Ольга Миколаївна

_____
(підпис)

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту
«___» _____ 20__ р.
Д.е.н., професор
Гарант освітньої програми:
Лютак Олена Миколаївна

_____
(підпис)

Луцьк -2023 року

ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет:	бізнесу та права
Кафедра:	міжнародних економічних відносин
Ступінь вищої освіти:	бакалавр
Галузь знань:	29 Міжнародні відносини
Спеціальність:	292 Міжнародні економічні відносини
Освітня програма:	Міжнародні економічні відносини

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри _____Баула О.В.
«____» _____2023 року

ЗАВДАННЯ
НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ ЗДОБУВАЧУ ВИЩОЇ ОСВІТИ
_____Богдану Денису Івановичу_____
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема кваліфікаційної роботи Міжнародний валютний фонд, його призначення та роль в фінансовій підтримці національних економік країн світу
Керівник роботи _____Зелінська Ольга Миколаївна, к.е.н., доцент_____,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом закладу вищої освіти від «27» грудня 2022 року № 972/01-02_____
2. Строк подання здобувачем вищої освіти кваліфікаційної роботи 05.06.2023р.
3. Вихідні дані до роботи: Статут МВФ, наукові праці вітчизняних на іноземних фахівців щодо вивчення питання впливу МВФ на економічний розвиток країн, щорічні аналітичні звіти, нормативні документи, статистичні публікації МВФ та інших міжнародних фінансових організацій.
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МВФ
1.1 Передумови створення, сутність та призначення МВФ
1.2. Методологічні засади функціонування МВФ
1.3. Механізм фінансування та кредитування МВФ як інструмент підтримки країн світу
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РОЛІ МВФ У ФІНАНСОВІЙ ПІДТРИМЦІ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК КРАЇН СВІТУ
2.1. Аналіз основних напрямків діяльності МВФ в контексті фінансової підтримки країн світу
2.2. Оцінка впливу МВФ на національні економіки країн світу
2.3. Оцінка впливу діяльності МВФ на функціонування світового фінансового ринку
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ
5. Перелік графічного (ілюстративного) матеріалу
Лист 1. Мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження. Лист 2. Сутність та історичний розвиток МВФ. Лист 3. Організаційна структура МВФ. Лист 4. Характеристика кредитних механізмів та програм МВФ. Лист 5. Структура витрат за основними видами діяльності та регіональна структура фінансової допомоги МВФ в 2022 році. Лист 6. Динаміка загальної суми наданих кредитів МВФ та кількості країн-учасниць, що їх отримали за 2017-2022 роки. Лист 7. Динаміка кредитів від МВФ, ВВП та зовнішнього боргу Мексики. Лист 8. Сума та структура затверджених програм МВФ за 2017-2022 фінансові роки, млн. СПЗ. Лист 9. Динаміка виділення СПЗ Міжнародним валютним фондом протягом 1970-2021 років. Лист 10. Обслуговування заборгованості в рамках Фонду локалізації та ліквідації наслідків катастроф за 2020-2021 роки, млн. СПЗ. Лист 11. Основні рекомендації щодо підвищення ефективності діяльності МВФ.

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис	
		завдання	завдання прийняв
Теоретичний розділ	к.е.н., доцент Зелінська О.М.,		
Аналітичний розділ	к.е.н., доцент Зелінська О.М.,		
Висновки та пропозиції	к.е.н., доцент Зелінська О.М.		

7. Дата видачі завдання «27» грудня 2022 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи бакалавра	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	*Обґрунтування теми*	*до 27.12.2022*	
2	*Огляд літератури із досліджуваної проблеми*	*до 16.01.2023*	
3	*Теоретичний розділ*	*до 14.02.2023*	
4	*Аналітичний розділ*	*до 14.03.2023*	
5	*Висновки та пропозиції*	*до 11.04.2023*	
6	*Формування списку використаних джерел*	*до 25.04.2023*	
7	*Формування додатків*	*до 09.05.2023*	
8	*Оформлення ілюстративного матеріалу*	*до 16.05.2023*	
9	*Нормоконтроль*	*до 23.05.2023*	
10	*Інструментальна перевірка на академічний плагіат*	*до 02.06.2023*	
11	*Представлення кваліфікаційної роботи бакалавра до захисту*	*до 05.06.2023*	

Здобувач вищої освіти _____ Богдан Д.І.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник кваліфікаційної роботи _____ Зелінська О.М.
(підпис) (прізвище та ініціали)

АНОТАЦІЯ

Богдан Д.І. Міжнародний валютний фонд, його призначення, роль в фінансовій підтримці національних економік країн світу. Рукопис.

Кваліфікаційна робота бакалавра ОП «Міжнародні економічні відносини» спеціальності Міжнародні економічні відносини. Луцький національний технічний університет. Луцьк, 2023.

Кваліфікаційна робота бакалавра складається з вступу, двох розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел.

У роботі досліджено історичні умови виникнення, динаміку розвитку та цілі створення Міжнародного валютного фонду. Проаналізовано функціонально-організаційна структура МВФ, його роль в фінансуванні національних економік країн світу. Визначено значення МВФ для світової фінансової системи, основні напрямки діяльності МВФ, проведено оцінку позитивних та негативних сторін впливу Фонду на національні економіки. Окреслено найефективніші напрямки діяльності Міжнародного валютного фонду, що здійснюються з метою забезпечення фінансової стабільності та підтримки розвитку національних економік. Розроблено рекомендації щодо покращення діяльності МВФ.

Ключові слова: Міжнародний валютний фонд, фінансування, кредитування, квота, національна економіка, світовий фінансовий ринок, валюта, спеціальні права запозичення.

ABSTRACTS

Bogdan D.I. International Monetary Fund, its purpose, role in financial support of national economies of the world. Manuscript.

Qualification work of the bachelor's degree EP «International Economic Relations», specialty International Economic Relations. Lutsk National Technical University. Lutsk, 2023.

The bachelor's thesis consists of an introduction, two chapters, conclusions and proposals, a list of references.

The work examines the historical conditions of emergence, dynamics of development and goals of the International Monetary Fund. The author analyses the functional and organizational structure of the IMF, its role in financing national economies of the world. The importance of the IMF for the global financial system, the main directions of the IMF's activities are determined, the positive and negative aspects of the Fund's influence on national economies are assessed. The most effective areas of the International Monetary Fund's activities carried out to ensure financial stability and support the development of national economies are outlined. Recommendations for improving the IMF's activities are developed.

Keywords: International Monetary Fund, financing, lending, quota, national economy, world financial market, currency, special drawing rights.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ 7
ВСТУП 8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МВФ 11
1.1. Передумови створення, сутність та призначення МВФ 11
1.2. Методологічні засади функціонування МВФ 16
1.3. Механізм фінансування та кредитування МВФ як інструмент підтримки країн світу 24
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РОЛІ МВФ У ФІНАНСОВІЙ ПІДТРИМЦІ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК КРАЇН СВІТУ 30
2.1. Аналіз основних напрямків діяльності МВФ в контексті фінансової підтримки країн світу 30
2.2. Оцінка впливу МВФ на національні економіки країн світу 38
2.3. Оцінка впливу діяльності МВФ на функціонування світового фінансового ринку 48
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ 55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 63

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

МВФ - Міжнародний валютний фонд

CCRT - фонд локалізації та ліквідації наслідків катастроф

EFF - програма розширеного фінансування

FCL - гнучка кредитна лінія

PLL - лінія запобіжних заходів та ліквідності

RCF - механізм швидкого кредитування

RFI - інструмент швидкого фінансування

ECF - інструмент розширеного фінансування

FSAP - програма оцінки фінансового сектору

СПЗ, SDR - спеціальні права запозичення

ВСТУП

Міжнародний валютний фонд є однією з найвпливовіших фінансових інституцій у світі. Заснований після Другої світової війни, МВФ має на меті сприяти міжнародному валютному співробітництву та забезпечувати стабільність міжнародної фінансової системи. Крім того, МВФ відіграє важливу роль у координації міжнародної економічної політики та сприяє розвитку світової економіки. До складу Фонду входять 190 країн світу, що дозволяє забезпечити широке представництво країн у роботі МВФ та врахувати інтереси кожної з них.

З кожним роком вплив МВФ на світову фінансову систему зростає, адже, одним з ключових принципів діяльності МВФ є забезпечення стабільності міжнародної валютної системи. Для цього МВФ співпрацює з країнами-учасницями, щоб підтримувати стабільний рівень валютних курсів, зменшувати коливання на ринках валют та сприяти розвитку міжнародної торгівлі. Окрім цього, МВФ також здійснює моніторинг економічної ситуації в країнах-учасницях та світі загалом. Він проводить дослідження різних аспектів світової економіки, а саме питань, що стосуються макроекономічної політики країн, фінансових систем з метою виявлення ризиків та пропозиції заходів для забезпечення стабільності фінансової системи, економічних реформ та їх наслідків для національної та світової економіки, досліджує взаємозв’язок між міжнародною торгівлею та економічним зростанням країн.

Попри очевидний позитивний вплив на світовий фінансовий ринок, механізми кредитування МВФ зазнають критики. Противники МВФ стверджують, що кредити дозволяють країнам-учасницям проводити неефективну внутрішню економічну політику, спираючись на те, що в разі потреби МВФ надасть рятівну позику. Критики стверджують, що така система кредитування не стимулює, а навпаки затримує впровадження необхідних реформ, а також створює довгострокову фінансову залежність.

МВФ зазвичай встановлює певні умови для країн, які отримують їх допомогу. Ці умови можуть включати в себе фінансові та економічні реформи, зміни в податковій та митній політиці, регулювання валютного курсу, розширення приватного сектору.

З однієї сторони, умови, які МВФ встановлює для кожної країни, залежить від її унікальних обставин та економічної ситуації, аналізує економічні показники країни та її потреби, перш ніж встановлювати будь-які умови. Таким чином, можна сказати, що МВФ намагається адаптувати свої заходи до унікальних обставин кожної країни.

З іншої сторони, вимоги МВФ також піддаються критиці. Політичні умови МВФ передбачають уніфіковані засоби захисту, які не є адекватно адаптованими до унікальних обставин всіх країн. Жорсткі умови кредитування знижують економічне зростання, поглиблюють і затягують фінансові кризи, створюючи серйозні труднощі для найбідніших верств населення в країнах-позичальниках і посилюючи опозицію до МВФ.

У зв’язку з вище переліченим, актуальності набуває дослідження впливу МВФ на світовий фінансовий ринок, впливу фінансової підтримки МВФ на національні економіки країн світу, яке передбачає вивчення теоретичних і практичних проблем, пов’язаних з визначенням наслідків діяльності МВФ. Також важливо проаналізувати окремі аспекти діяльності Фонду та визначити перспективи розвитку з метою отримання загального усвідомлення проблем його функціонування. Чітке бачення механізму функціонування міжнародних фінансових інституцій, процесів змін та розвитку, що відбуваються в них, базуючись на розуміння головних функції цих установ, дозволяє відкрити нові можливості для взаємодії з ними.

Мета роботи полягає в досліджені позитивних та негативних сторін впливу МВФ на розвиток світового фінансового ринку, ролі в фінансовій підтримці національних економік країн світу та можливостей для підвищення ефективності діяльності Фонду. Для досягнення цієї мети роботи необхідно вирішити наступні завдання:

- проаналізувати історію виникнення, цілі створення та динаміку розвитку МВФ;
- дослідити функціонально-організаційну структуру МВФ;
- розглянути механізми кредитування та фінансування, що використовує МВФ;
- проаналізувати основні напрямки діяльності МВФ в контексті фінансової підтримки країн світу;
- здійснити оцінку позитивних та негативних аспектів діяльності МВФ та його впливу на національні економіки країн світу;
- оцінити вплив діяльності МВФ на функціонування світового фінансового ринку.

Об’єктом дослідження є комплекс фінансово-кредитних відносин, які виникають між державами та Міжнародним валютним фондом.

Предметом дослідження є система механізмів кредитування, яка дозволяє МВФ здійснювати фінансову підтримку національних економік країн світу.

Методи дослідження. Для досягнення мети та вирішення основних задач кваліфікаційної роботи застосовано такі загальнонаукові методи дослідження: логічний, порівняння, синтезу та аналізу, узагальнення, класифікація, пояснення, а також статистичний, табличний та графічний методи.

Практичне значення одержаних в процесі дослідження результатів полягає в тому, що його висновки та рекомендації можуть бути використані для подальших наукових досліджень даної тематики та для більш ефективного використання державами фінансових ресурсів МВФ.

Інформаційною базою до даної роботи послужили напрацювання вітчизняних та зарубіжних авторів. Основу дослідження становлять: Угода про створення МВФ, Статут МВФ, щорічні аналітичні звіти, нормативні документи, статистичні публікації МВФ та інших міжнародних фінансових організацій.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел.

РОЗДІЛ 1
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ СТВОРЕННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МВФ

1.1. Передумови створення, сутність та призначення МВФ

Міжнародний валютний фонд (МВФ) - це спеціалізована установа Організації Об’єднаних Націй (ООН), яка була створена для сприяння міжнародній валютній співпраці, міжнародній торгівлі, економічному зростанню та стабільності. 22 липня 1944 року у рамках конференції у Бреттон-Вудсі, штат Нью-Гемпшир, США, було розроблено Хартію МВФ, яка і визначає мету, завдання та правила роботи організації. Конференція була скликана для вирішення міжнародних валютних проблем, що виникли після Другої світової війни, створення нової міжнародної валютної системи, яка сприяла б економічній стабільності та запобігала новим глобальним економічним викликам та кризам.

Створення Міжнародного валютного фонду було обумовлено зростаючою економічною взаємозалежністю держав, зокрема у сфері формування світового валютного ринку. Розвиток науки, техніки та соціального прогресу дало поштовх до зміцнення взаємовідносин між країнами, що призвело до необхідності створення організаційних рамок для розвитку міжнародного обігу, який постійно зростав. Ще однією економічною причиною для створення МВФ стала господарська розруха та руйнування національних економік у результаті Другої світової війни. Крім того, важливим чинником, що підштовхнув до створення МВФ, була світова валютна криза 1929-1936 років, спричинена кризою попередньої світової валютної системи [1].

Бреттон-Вудська конференція стала важливою подією в історії світової економіки. Вона ознаменувала серйозний зсув у міжнародних економічних відносинах і створення нової системи міжнародного валютного співробітництва.

МВФ, зокрема, відіграв вирішальну роль у сприянні економічній стабільності та зростанню в післявоєнний період. Створення МВФ та Бреттон-Вудської системи допомогли запобігти черговій глобальній економічній кризі, подібній до Великої депресії [1].

Статті Угоди МВФ визначають такі цілі:

1. «Сприяти міжнародній валютній співпраці через постійну установу, яка забезпечує механізм для консультацій і співпраці з міжнародних валютних проблем.»
2. «Сприяти розширенню та збалансованому зростанню міжнародної торгівлі і тим самим сприяти підвищенню та підтримці високого рівня зайнятості та реального доходу, а також розвитку виробничих ресурсів усіх країн-учасниць, що є першочерговими цілями економічної політики.»
3. «Сприяти стабільності обмінного курсу, підтримувати впорядковані домовленості про обмін серед країн-учасниць та уникати конкурентної девальвації валюти.»
4. «Сприяти створенню багатосторонньої системи платежів щодо поточних операцій між державами-учасницями та усуненню валютних обмежень, які перешкоджають зростанню світової торгівлі.»
5. «Надати впевненість країнам-учасницям, надаючи їм тимчасовий доступ до загальних ресурсів Фонду під належні гарантії, таким чином надаючи їм можливість виправити порушення в їхньому платіжному балансі, не вдаючись до заходів, що руйнують національне чи міжнародне процвітання.»
6. «Скоротити тривалість та зменшити ступінь незбалансованості міжнародних платіжних балансів країн-учасниць» [2].

МВФ офіційно розпочав свою діяльність 27 грудня 1945 року, коли перші 29 країн ратифікували його Статті Угоди. До кінця 1946 року МВФ виріс до 39 членів. 1 березня 1947 року МВФ розпочав свої фінансові операції, а 8 травня Франція стала першою країною, яка взяла у нього позику [3].

У період з 1944 по 1971 роки основна увага МВФ була зосереджена на підтримці стабільної міжнародної валютної системи, стабілізації обмінних курсів і наданні короткострокової фінансової допомоги країнам-учасницям, які мали проблеми з платіжним балансом.

На рисунку 1.1. ми можемо спостерігати основні історичні події, що формували політику та діяльність, змінювали вектор розвитку Фонду з самого початку його роботи.

- грудень 1945 року - МВФ офіційно розпочав свою діяльність
- жовтень 1956 року – Суецька криза спричинила перший великий сплеск кредитування МВФ
- 1961 рік - МВФ створює департамент Африки
- 1969 рік - МВФ створює спеціальні права запозичення
- серпень 1971 року - Крах Бреттон-Вудської системи
- початок 1990 років - розпад Радянського Союзу та східноєвропейського соціалістичного блоку
- серпень 1997 року - програми фінансової допомоги для Таїланду, Індонезії та Південної Кореї
- 1999 рік - створення Програми оцінки фінансового сектору (FSAP)
- вересень 2008 року - початок світової фінансової кризи
- 2013-2015 роки - європейська боргова криза
- вересень 2016 року - китайський юань приєднується до валютного кошика МВФ
- 2020 рік - Великий локдаун

Рисунок 1.1 Історичний розвиток МВФ

Джерело: побудовано за [3].

У післявоєнний період, МВФ активно надавав фінансову підтримку країнам Європи та Азії, що зазнали збитків від війни та повоєнної реконструкції. Найбільш відомі приклади цього - це відновлення європейських держав - «план Маршалла» у 1948-1952 роках. Програма була успішною, і Західна Європа досягла значного економічного відновлення [4].

У перші роки свого існування МВФ не мав територіальних управлінь, а управління його операціями здійснювалося переважно зі штаб-квартири у Вашингтоні, округ Колумбія. Однак у міру того, як організація зростала, а

кількість операції зростала, потреба в територіальних управліннях стала очевидною. У 1949 році МВФ створив свій перший територіальний департамент - Європейський департамент, для здійснення управління операціями в Європі [4].

Окрім підтримки європейських держав, МВФ також надав фінансову допомогу Японії у 1954 році. Японія була спустошена війною і зіткнулася зі значними економічними проблемами. Економічний успіх Японії в післявоєнний період та її становлення на глобальному економічному просторі були б неможливими без фінансової підтримки з боку МВФ.

Конфлікт навколо Суецького каналу в 1956 році, в якому брали участь Єгипет, Франція, Ізраїль і Сполучене Королівство, спричиняє міжнародну політичну кризу з великими економічними наслідками. Суецька криза є першим випробуванням ролі МВФ в управлінні кризою та призводить до першого великого сплеску кредитування МВФ чотирьом залученим країнам.

В 1964 році МВФ створив Департамент Африки, щоб краще зосередитися на економічних і фінансових проблемах, з якими стикаються африканські країни. Департамент відповідає за надання консультацій щодо політики, фінансової та технічної допомоги країнам-учасницям в Африці [4].

У 1969 році Міжнародним валютним фондом були створені спеціальні права запозичення (Special Drawing Rights). Спеціальні права запозичення (СПЗ) - це резервний платіжний засіб, створений з метою полегшення міжнародних фінансових розрахунків та підтримки стабільності світової валютної системи. СПЗ є штучним кошиком валют, складеним з стабільних валют, таких як долар США, євро, єна, фунт стерлінгів та інших. Вага кожної з цих валют у кошику визначається її роллю в світовій торгівлі та фінансовій системі. СПЗ можуть використовуватися як засіб платежу між країнами, для фінансування міжнародних інвестицій та для зменшення ризиків валютної коливання [4].

Крах Бреттон-Вудської системи в 1971 році мав значний вплив на Міжнародний валютний фонд. Бреттон-Вудська система почала руйнуватися наприкінці 1960 років, коли США зіткнулися зі зростаючим дефіцитом платіжного балансу через великі військові витрати та соціальні програми [5]. У

1971 році президент Ніксон оголосив про призупинення конвертованості долара США в золото, фактично поклавши край Бреттон-Вудській системі.

Крах Бреттон-Вудської системи мав ряд наслідків для МВФ. Одним із найбільш значущих було те, що він змістив фокус організації зі стабільності обмінного курсу на вирішення проблем глобального економічного дисбалансу. Оскільки валютні курси більше не є фіксованими, МВФ довелося зосередитися на інших засобах сприяння економічній стабільності. МВФ був змушений адаптуватися до цієї нової реальності, надаючи технічну допомогу та політичні поради країнам-учасницям щодо того, як регулювати обмінні курси в системі плаваючого обмінного курсу.

Розпад Радянського Союзу та східноєвропейського соціалістичного блоку на початку 1990 років спричинив хвилю переходу до ринкової економіки. МВФ надавав технічну допомогу та фінансову підтримку цим країнам, допомагаючи їм впроваджувати економічні реформи та стабілізувати економіку. У цей період також відбулося розширення ролі МВФ у запобіганні та врегулюванні фінансових криз, що завершилося створенням Програми оцінки фінансового сектору (FSAP) у 1999 році. До кінця десятиліття більшість країн з перехідною економікою успішно перейшли до ринкової економіки після кількох років інтенсивних реформ, і багато з них приєдналися до Європейського Союзу в 2004 році [5].

Наприкінці 1990 років відбулася низка фінансових криз у кількох азіатських країнах, зокрема в Таїланді, Індонезії та Південній Кореї. МВФ оголосив про програму на 17 мільярдів доларів для Таїланду, за якою слідували пакети фінансової допомоги на 23 мільярди доларів для Індонезії та 57 мільярдів доларів для Південної Кореї. МВФ відігравав ключову роль у наданні фінансової допомоги цим країнам, але його політику та втручання критикували за загострення кризи та запровадження суворих умов для країн-позичальниць.

З 1996 по 1999 рік кількість учасників МВФ зросла з 152 країн до 172, що стало найшвидшим зростанням з часів вступу африканських країн у 1960 роках.

Для виконання своїх нових обов'язків персонал МВФ за наступних шість років збільшився майже на 30 відсотків.

У 21 столітті відбулося кілька фінансових криз, які перевірили здатність МВФ реагувати на ризики для стабільності світової фінансової системи. Ці кризи включали глобальну фінансову кризу 2008-2009 років та європейську боргову кризу 2010-2015 років [5]. МВФ надавав фінансову допомогу постраждалим країнам, часто на жорстких умовах, і працював над реформуванням світової фінансової архітектури для запобігання майбутнім кризам. МВФ також відігравав центральну роль у просуванні глобалізації та вільної торгівлі, виступаючи за посилення транскордонної економічної інтеграції та співробітництва.

Сьогодні МВФ налічує 190 країн-членів, а штаб-квартира знаходиться у Вашингтоні, округ Колумбія. МВФ вважається ключовою організацією в міжнародній економічній системі, яка опікується відновленням міжнародного капіталу, а також максимізацією національного економічного суверенітету та добробуту людей. Протягом останніх років МВФ продовжував відігравати значну роль у сприянні міжнародній валютній співпраці та фінансовій стабільності. Організація працювала над вирішенням нових викликів у світовій економіці, таких як зміна клімату та цифровізація, і відігравала активну роль у наданні фінансової допомоги країнам-учасницям, які стикаються з економічними кризами або стихійними лихами. МВФ також зазнає критики за свою політику втручання, особливо щодо його ролі в просуванні неоліберальної економічної політики та заходів жорсткої економії.

1.2. Методологічні засади функціонування МВФ

Міжнародний валютний фонд має функціональну та організаційну структуру, яка покликана підтримувати його мандат щодо сприяння міжнародному валютному співробітництву та стабільності обмінних курсів,

сприяння збалансованій міжнародній торгівлі та надання ресурсів країнам-учасницям.

З даних рисунку 1.2 зрозуміло, що організаційна структура МВФ складається з Виконавчої ради, Ради керівників, Директора-розпорядника та персоналу, а також департаментів, які відповідають за виконання роботи Фонду. Директор-розпорядник є керівником апарату та головою Виконавчої ради, тоді як Рада керівників є вищим органом прийняття рішень у МВФ.

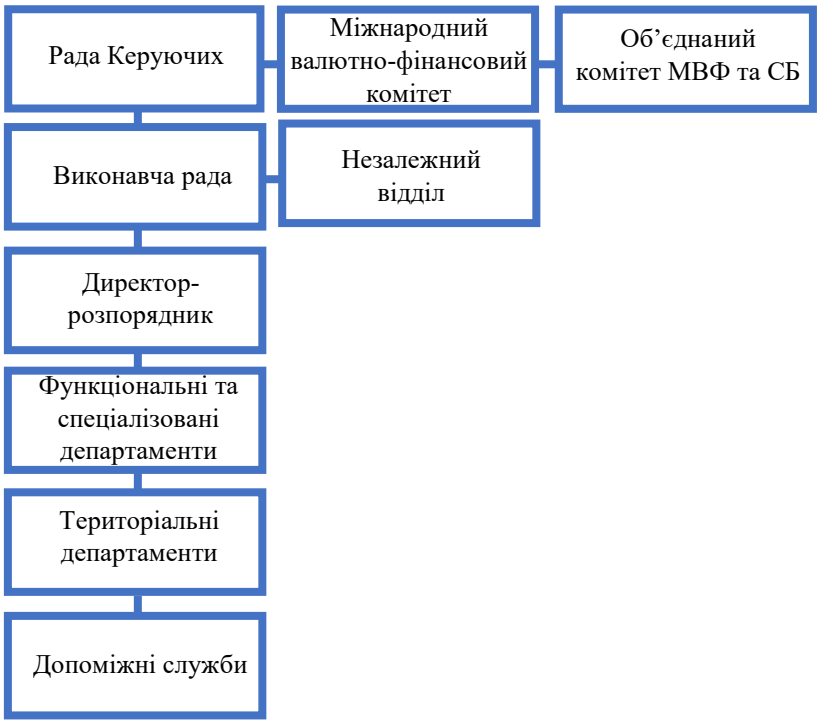

Рисунок 1.2 Організаційна структура МВФ

Джерело: побудовано за [6].

Рада керівників є найвищим керівним органом Міжнародного валютного фонду. Вона представлена управляючим та його заступником від кожної з 190 країн-учасниць (зазвичай, це міністри фінансів та керівники центральних банків). Рада керівників збирається щорічно для обговорення політики діяльності МВФ, а також для ухвалення основних рішень (перегляд фінансування Фонду, прийняття чи виключення країн, вибори виконавчих директорів). Рада відповідає за затвердження бюджету та фінансової звітності МВФ, а також будь-яких змін до Статей Угоди МВФ [7].

Рада має два комітети: Міжнародний валютний і фінансовий комітет (МВФК) та Комітет розвитку МВФ/МБРР (Об'єднаний міністерський комітет Ради керуючих Світового банку та МВФ для передачі ресурсів країнам, що розвиваються). Цей комітет є консультативним органом Ради керуючих і не має необхідних повноважень приймати розпорядчі рішення. МВФК консультує Раду керуючих з питань повсякденного нагляду за світовою валютною системою та її адаптації до нових умов, формулює стратегічні рішення, пов'язані зі діяльністю МВФ, а також розробляє пропозиції про внесення змін до Угоди про МВФ. Схожу роль відіграє Комітет з питань розвитку, проте, зосереджуючись на особливостях потреб країн, що розвиваються [7].

Рада отримує регулярні звіти від Виконавчої ради про діяльність та рішення МВФ і може надавати Виконавчій раді вказівки та рекомендації в разі потреби. Також Рада керівників може створювати комітети або робочі групи для вирішення конкретних питань або завдань. До складу цих комітетів або робочих груп можуть входити високопосадовці країн-учасниць.

Виконавча рада (Executive Board) або ж Директорат відповідає за ведення справ МВФ, надання кредитів, здійснення нагляду за політикою валютного курсу країн-учасниць. Виконавча рада проводить регулярні засідання для обговорення та прийняття рішень з широкого кола адміністративних, політичних та оперативних питань, пов'язаних з діяльністю МВФ. Рада складається з 24 директорів, які представляють 190 країн-учасниць Фонду. З їх числа: 5 директорів призначаються США, Францією, Великобританією, Японією та Німеччиною, 3 є представниками Китаю, Саудівської Аравії та рф, а решта директорів обираються від країн-учасниць за географічною приналежністю. Виконавча рада ухвалює рішення шляхом голосування, при цьому кожен виконавчий директор має один голос.

Виконавча рада відповідає за затвердження фінансової допомоги країнам-учасницям, наприклад, через програми кредитування МВФ. Рада також переглядає і контролює виконання цих програм, щоб переконатися, що вони відповідають політиці та цілям МВФ. Виконавча рада здійснює нагляд за

роботою департаментів і функціональних підрозділів МВФ, а також дає вказівки та рекомендації персоналу, затверджує бюджет і фінансову звітність МВФ та проводить оцінку діяльності Директора-розпорядника. Виконавча рада може створювати комітети або робочі групи для вирішення конкретних питань або завдань [7].

Директор-розпорядник МВФ очолює Виконавчу раду та консультується з Виконавчою радою з питань розробки та впровадження певної політики чи програм, а також з основних операційних та стратегічних питань. Директор-розпорядник призначається Виконавчою радою на посаду строком на п’ять років з правом переобрання. Директор-розпорядник є головною виконавчою посадовою особою МВФ і відповідає за реалізацію політики та рішень Виконавчої ради, а також за управління повсякденною діяльністю Фонду. Чинним Директором-розпорядником з 1 жовтня 2019 року є Крісталіна Георгієва, друга за всю історію фонду жінка, що отримала цю посаду.

Директор-розпорядник відповідає за керівництво розробкою та впровадженням політики і програм МВФ та звітує перед Радою керуючих. Він також відповідає за представлення МВФ на міжнародних форумах, підтримку відносин з країнами-учасницями та іншими міжнародними організаціями. Директор-розпорядник здійснює нагляд за роботою департаментів МВФ, включаючи Африканський, Азіатсько-Тихоокеанський, Європейський департаменти та департаменти Близького Сходу і Центральної Азії. Він також контролює роботу функціональних підрозділів. Директору-розпоряднику допомагають кілька заступників, які відповідають за конкретні сфери діяльності МВФ [7].

Міжнародний валютний фонд працює за системою зваженого голосування. Кількість голосів кожної країни-учасниці базується на квоті, яка визначається за її відносним розміром у світовій економіці. Наразі найбільшу квоту, і відповідно, найбільшу кількість голосів у МВФ мають Сполучені Штати Америки, за ними йдуть Японія, Китай, Німеччина, Франція, Велика Британія та Італія. Ці сім країн, разом з Росією та Саудівською Аравією, вважаються «блоком більшості»

в МВФ, оскільки вони володіють понад 60% загальної кількості голосів. Решта голосів розподілена між іншими країнами-членами МВФ.

Рішення ухвалюються більшістю (більше половини голосів), а з найважливіших питань - спеціальною більшістю (85 % голосів - стратегічного характеру, 70 % - оперативного). Отже, для прийняття важливих рішень в МВФ необхідна переважна більшість у 85% від загальної кількості голосів. Це означає, що голоси «блоку більшості» мають вирішальне значення для прийняття важливих рішень, але підтримка інших країн-членів також необхідна.

До складу Фонду входять ряд комітетів, Секретаріат технічної допомоги та наступні територіальні департаменти:

- Департамент країн Африки;
- Департамент країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону;
- Європейський департамент;
- Департамент країн Близького сходу і Центральної Азії;
- Департамент країн Західної півкулі [8].

Функціональна структура МВФ складається з департаментів, які відповідають за різні аспекти роботи Фонду. Ці департаменти включають:

1. Департамент комунікацій (Communications Department).
2. Департамент фіскальної політики (Fiscal Affairs Department).
3. Фінансовий Департамент (Finance Department).
4. Департамент з розвитку потенціалу (Institute of Capacity Development).
5. Юридичний департамент (Legal Department).
6. Департамент грошового обігу та ринків капіталу (Monetary and Capital Markets Department).
7. Департамент з питань стратегії, політики та аналізу (Strategy, Policy, and Review Department)
8. Дослідницький департамент (Research Department).
9. Статистичний департамент (Statistics Department) [8]

Департамент комунікацій МВФ відповідає за розробку та реалізацію комунікаційних стратегій та заходів організації. Департамент працює над

просуванням місії МВФ серед широкого кола людей, включаючи засоби масової інформації, політиків, науковців та широку громадськість. Департамент також відповідає за управління зовнішніми зв'язками МВФ, включаючи його відносини з країнами-членами та іншими міжнародними організаціями.

Департамент фіскальної політики відповідає за надання технічної допомоги та консультацій країнам-учасницям з питань фіскальної політики, включаючи оподаткування, державні видатки та управління боргом. Він допомагає країнам у розробці та впровадженні раціональної фіскальної політики, яка сприяє сталому економічному зростанню та фінансовій стабільності. Департамент також проводить тренінги для політиків з питань фіскального менеджменту та бюджетних питань.

Фінансовий департамент відповідає за управління фінансовими ресурсами МВФ, включаючи його доходи, витрати, інвестиції та запозичення. Фінансовий департамент відповідає за розробку та управління бюджетом МВФ, що включає прогнозування доходів і витрат організації, а також забезпечення ефективного та раціонального використання її фінансових ресурсів. Він також відповідає за підготовку фінансових звітів, які надають інформацію про фінансові результати діяльності та стан МВФ.

Фінансовий департамент відповідає за управління інвестиціями та резервами МВФ, які використовуються для підтримки його кредитної діяльності та забезпечення фінансової подушки у кризові періоди. Інвестиційна стратегія департаменту спрямована на максимізацію прибутковості при мінімізації ризиків і підлягає регулярному перегляду та оцінці. Він також відповідає за управління борговим портфелем організації, що включає моніторинг зобов'язань з обслуговування боргу. Інвестиційна стратегія департаменту та управління резервами допомагають забезпечити наявність у МВФ фінансових ресурсів, необхідних для швидкого та ефективного реагування на кризи, а його діяльність із запозичень та управління боргом дає змогу отримати доступ до додаткового фінансування в разі потреби. Департамент працює з урядами країн над

впровадженням індивідуальних програм, які відповідають конкретним потребам кожної країни [8].

Департамент з розвитку потенціалу надає підтримку державам в широкому спектрі питань, включаючи макроекономічне управління, стабільність фінансового сектору, фіскальну політику, грошово-кредитну політику. Він також пропонує навчання з різних тем, що пов'язані з економічним розвитком, управлінням державними фінансами, борговою стабільністю. Департамент тісно співпрацює з іншими департаментами МВФ, а також з партнерськими організаціями та установами, щоб гарантувати якість програм розвитку потенціалу.

Юридичний департамент надає юридичні консультації та підтримку з питань політики, програм та операцій МВФ. Юридичний департамент надає МВФ юридичні консультації з різних питань, таких як тлумачення Статей Угоди МВФ, ведення переговорів і підготовка проектів угод з країнами-членами, а також вирішення спорів між країнами-членами та МВФ. Цей департамент також надає юридичну підтримку іншим департаментам і підрозділам МВФ [8].

Департамент грошового обігу та ринків капіталу відповідає за сприяння розвитку та стабільності грошово-кредитних і фінансових систем у всьому світі. Він співпрацює з країнами-членами з метою зміцнення їхніх фінансових систем та сприяння стабільності фінансового сектору. Цей департамент також здійснює моніторинг розвитку фінансових ринків і надає консультації з питань фінансового регулювання.

Департамент з питань стратегії, політики та аналізу відповідає за надання стратегічних консультацій керівництву МВФ з питань, пов'язаних з глобальною економічною та фінансовою стабільністю. Цей департамент відстежує глобальні економічні події та оцінює їхній вплив на економіку країн. Він також проводить аналіз політики та дослідження з різних економічних питань, таких як макроекономічна політика та стабільність фінансового сектору.

Дослідницький департамент проводить дослідження та аналіз глобальних економічних проблем. Він готує публікації, які надають країнам-членам цінну

інформацію про економічні та фінансові питання, що мають вирішальне значення для розробки обгрунтованої економічної політики.

Статистичний департамент МВФ відповідає за надання надійних та своєчасних даних про економічні та фінансові показники країн-членів. Дані, які надає Статистичний департамент, використовуються для підтримки основних функцій МВФ, тобто консультацій з питань політики, кредитування країн, моніторингу світової економіки. Він також проводить огляди економічної політики країн-членів та надає поради щодо реформування фінансової політики. Поради цього департаменту мають вирішальне значення для допомоги країнам-членам у розробці та впровадженні обгрунтованої економічної політики, яка сприяє економічному зростанню та зменшенню рівня бідності [8].

Функціональна структура МВФ має кілька переваг з точки зору сприяння міжнародному валютному співробітництву, полегшення міжнародної торгівлі та скорочення бідності. По-перше, функціональна структура сприяє спеціалізації та експертизі в конкретних сферах. Кожен департамент має власну сферу компетенції, що дозволяє МВФ розвивати і підтримувати високий рівень технічних знань. Ці знання потім використовуються для надання якісних консультацій та допомоги з економічних та фінансових питань.

По-друге, функціональна структура дозволяє МВФ швидко та ефективно реагувати на мінливі потреби країн-членів. Під час світової фінансової кризи 2008 року МВФ відіграв вирішальну роль у стабілізації міжнародної фінансової системи, надаючи фінансову допомогу країнам, які постраждали від кризи. Здатність МВФ швидко реагувати на кризу була частково зумовлена його функціональною структурою, яка дозволила йому мобілізувати великі ресурси в доволі короткі терміни.

Можна зробити висновок, що функціональна структура сприяє ефективності та результативності операцій МВФ. Кожен департамент відповідає за певну функцію, що дозволяє МВФ працювати більш раціонально та ефективно.

1.3. Механізм фінансування та кредитування МВФ як інструмент підтримки країн світу

МВФ широко відомий як фінансова установа, що надає кредитні ресурси країнам-учасницям, які мають тимчасові проблеми з платіжним балансом, за умови, що позичальник проведе економічну політику, спрямовану на подолання цих труднощів. МВФ бере активну участь у сприянні економічному зростанню та зниженню рівня бідності в країнах, що розвиваються, надаючи фінансування на пільгових умовах для стабілізації економіки, проведення структурних реформ та досягнення стійких позицій державного боргу.

Міжнародний валютний фонд управляє значними фінансовими ресурсами, що надходять від країн, які сплачують членські внески або квоти. Внесок країн до статутного капіталу МВФ, здійснюється на 75% у національній валюті та на 25% у СДР чи в стійкій іноземній валюті (фунт стерлінгів, долар США, євро, єна). Через те, що місце країн у світовій економіці з часом змінюється, кожні п’ять років відбувається перегляд квот. Зміна квоти держави відбувається за попередньою домовленістю та ухвалюється 85% від усієї кількості голосів [9].

Відповідно до своїх економічних можливостей, кожна країна-учасниця сплачує певну суму на Рахунок загальних ресурсів (General recources account). Через цей рахунок проводяться фінансові операції, які поділяються на дві категорії:

1. Транзакції або ж угоди - це надання країнам-позичальницям валютних засобів з ресурсів самого Фонду.
2. Операції - це використання запозичених коштів для надання країнам проміжних фінансових та технічних послуг.

Єдиними офіційними органами країн-членів, з якими МВФ проводить фінансові операції, є їхні центральні банки, фонди валютної стабільності та казначейства.

На сьогодні, пов'язана із кредитуванням діяльність МВФ реалізовується через реалізацію звичайних, спеціальних та пільгових механізмів фінансування. Звичайні механізми - це найпоширеніший вид фінансування яких відбувається за рахунок власних ресурсів Фонду, які зберігаються на Рахунку загальних ресурсів. Спеціальні механізми -це інструменти, які створені для вдосконалення структури кредитних операцій МВФ, призначені для здійснення прискореного фінансування, тобто передбачають швидке надання фінансової допомоги країнам-учасницям, що відчувають значний дисбаланс платіжного балансу. У більшості випадків, фінансування спеціальних механізмів відбувається за рахунок власних коштів Фонду. Пільгові механізми фінансування - це спеціальні інструменти фінансування, які надаються країнам-членам МВФ за пільговими умовами з метою забезпечення їх економічної стабільності та розвитку. Кредитування відбувається за низьких процентних ставок та на довгі терміни, що дозволяє країнам-членам МВФ здійснювати реформи та забезпечувати стабільний економічний розвиток без значних фінансових витрат [9].

Процес надання кредитів фактично є купівлею-продажом валюти. Країна-позичальниця обмінює свою національну валюту у МВФ на необхідну їй вільно конвертовану валюту чи спеціальні права запозичення. Відповідно, виплачуючи кредит країни-позичальниці викуповують свою національну валюту [10].

Країни-учасниці можуть отримати доступ до ресурсів МВФ через різні канали. Основним каналом є використання ресурсів на основі квот через кредитні транші. Будь-яка країна-учасниця має право запросити ресурси МВФ у вигляді кредитних траншів у будь-який час, просто обгрунтувавши потребу в коштах для покриття дефіциту платіжного балансу. Канал доступу залежить від конкретних обставин, що склалися в країні. Зазвичай країна ухвалює рішення після консультацій з відповідними органами МВФ.

Відповідно до Статуту Фонду, загальна сума валюти країни-учасниці, що перебуває на рахунках МВФ, повинна не перевищувати 200% від обсягу її квоти, включно з 75% квоти, що внесені за підпискою. Проте, у виключних випадках, за рішенням керівництва Фонду, обмеження можуть бути тимчасово зупинені. В

цьому випадку, країни-учасниці можуть отримати іноземну валюту понад встановлених лімітів [10].

В таблиці 1.1 можна побачити характеристику основних кредитних механізмів та програм МВФ.

Таблиця 1.1 Характеристика кредитних механізмів та програм МВФ

Назва	Умови	Тривалість, місяці	Термін повернення позики, роки	Вимоги програми	Процентна ставка	Річний обсяг кредитування, відсотки від квоти
Програма «Стенд-бай»	Загальні	12-36	3,3-5	Дотримання критеріїв ефективності	Базова	до 200
Механізм розширеного кредитування	Загальні	до 48	4,6-10	Дотримання критеріїв ефективності	Базова	до 200
Гнучка кредитна лінія	Загальні	12-24	3,3-5	Позитивна оцінка кваліфікації країни	Базова	до 500
Превентивна кредитна лінія для підтримки ліквідності	Загальні	6-24	3-5	Позитивна оцінка кваліфікації країни	Базова	до 250
Інструмент прискореного фінансування для надання екстреної допомоги	Загальні	12-24	3-5	Досягнення цілей програми	Базова	до 80
Інструмент «Стенд-бай»	Пільгові	12-36	4-8	Досягнення цілей програми	0	до 145
Інструмент розширеного кредитування	Пільгові	3-5	5-10	Досягнення цілей програми	0	до 145
Інструмент прискореного кредитування	Пільгові	Одноразова виплата	5-10	Усунення негативних факторів	0	50-80

Джерело: побудовано за [11].

Програма Stand-by Arrangement (SBA) надає короткострокову фінансову допомогу країнам, які стикаються з проблемами платіжного балансу. Історично це був інструмент кредитування МВФ, який найчастіше використовувався для надання фінансових ресурсів розвиненими країнами та країнами, що розвиваються. Протягом багатьох років функціонування угоди «Stand-by», гнучкість надання позик в її рамках постійно вдосконалювалась для задоволення

потреб різних країн. З 6 березня 2023 року річний ліміт обсягу кредитування за програмою було тимчасово збільшено до 200 відсотків квоти, а кумулятивний ліміт протягом усього терміну дії угоди за вирахуванням виплат було збільшено до 600 відсотків квоти.

Процентна ставка угоди «Stand-by», складається з:

- ринкової процентна ставка за спеціальними правами запозичення, яка має мінімальну межу в 5 базисних пунктів та маржу (наразі 100 базисних пунктів), які разом становлять базову процентну ставку;
- доплати залежно від суми та часу непогашення кредиту. Додатковий збір у розмірі 200 базисних пунктів сплачується на суму непогашеного кредиту, що перевищує 187,5 відсотка квоти. Якщо кредит залишається вищим за 187,5 відсотка квоти через три роки, ця надбавка зростає до 300 базисних пунктів [12].

Після надання кредиту представники МВФ провадять моніторинг економічних перетворень країни-реципієнта та оцінюють дотримання критеріїв ефективності, а саме: дотримання встановлених бюджетних та кредитних лімітів, обсяг та терміни нових зовнішніх позик, стабільність за поточними зовнішніми виплатами, дотримання плану зменшення зовнішньої заборгованості та рівень золотовалютних резервів.

Механізм розширеного фінансування (Extended Fund Facility, EFF) застосовується для подолання труднощів платіжного балансу, спричинених макроекономічними та структурними проблеми. Кредити за цим механізмом спрямовані на подолання вагомих проблем, тому надаються на довший термін, а саме на 4,6-10 років. Для отримання кредиту, необхідно створити економічну програму, яка включатиме перелік необхідних чітко структурованих завдань для здійснення економічних перетворень на період дії кредитної лінії. Також, важливо підготувати детальний опис заходів, які будуть реалізовуватись в першому році реалізації програми [12]. Найбільші за розмірами кредити розширеного фінансування надавались Південній Кореї в розмірі 15,5 млрд. СПЗ та Індонезії в розмірі 7,3 млрд. СПЗ.

Гнучка кредитна лінія (Flexible Credit Line, FCL) МВФ -це фінансовий інструмент, призначений для надання гнучкої фінансової підтримки реформ країн-учасниць, з метою вирішення проблем платіжного балансу. Для отримання кредиту FCL країни повинна мати перспективну основу економічної політики та демонструвати позитивні макроекономічні показники протягом визначеного періоду.

Превентивна кредитна лінія для підтримання ліквідності (Precautionaryand Liquidity Line, PLL) може використовуватися для країн-учасниць, які характеризуються стабільними макроекономічними умовами, з метою компенсації недостатньої ліквідності. Для того щоб отримати доступ до ресурсів Фонду, країна-позичальник має відповідати встановленим нормам та критеріям. Окрім того експерти Фонду оцінюють зовнішню позицію і можливості доступу на зовнішні ринки, бюджетну політику, монетарну політику, макроекономічні показники [12].

Інструмент прискореного фінансування для надання екстреної допомоги (Rapid Financing Instrument, RFI) запроваджений МВФ у 2011 році для надання швидкої фінансової допомоги країнам, які стикаються з терміновими потребами платіжного балансу, що можуть призвести до серйозних економічних наслідків. Інструмент використовується для ситуації, коли повноцінна програма не є необхідною, оскільки потреба є тимчасовою та обмеженою за своїм характером.

Інструмент «Стенд-бай» для країн із низьким рівнем доходу розроблено з метою регулювання платіжного балансу у короткостроковій перспективі, відновлення стабільності макроекономічних показників для забезпечення економічного зростання та зменшення рівня бідності.

Інструмент розширеного кредитування (Extended Credit Facility, ECF) для країн з низьким рівнем доходу використовується для забезпечення країн з низькими доходами необхідним фінансовими ресурсами для регулювання платіжного балансу. Метою кредитування є допомога в реалізації економічних програм, що стосуються створення стабільних макроекономічних умов для скорочення бідності та забезпечення економічного розвитку.

Інструмент прискореного кредитування (Rapid Credit Facility, RCF) для країн з низьким рівнем доходу надає можливість терміново отримати доступ до фінансових ресурсів МВФ за надзвичайних обставин. Застосовується для регулювання платіжного балансу у випадках природних катаклізмів, кризових явищ та політичної нестабільності, що викликають негативні економічні наслідки [12].

Отже, кредитні механізми є основними інструментами МВФ, що використовуються для надання фінансової допомоги країнам-членам в разі виникнення фінансових проблем. Кредитні механізми МВФ мають важливе значення для світової фінансової системи, оскільки вони допомагають забезпечити фінансову стабільність та зменшити ризики виникнення економічних криз.

РОЗДІЛ 2
АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РОЛІ МВФ У ФІНАНСОВІЙ ПІДТРИМЦІ НАЦІОНАЛЬНИХ ЕКОНОМІК КРАЇН СВІТУ

2.1. Аналіз основних напрямків діяльності МВФ в контексті фінансової підтримки країн світу

МВФ відіграє важливу роль у сприянні глобальній економічній стабільності та сталому зростанню завдяки ефективному застосуванню різноманітних інструментів, які представлені як у формі фінансової допомоги, так і у формі консультацій та досліджень щодо економічної політики країн-учасниць. Діяльність МВФ має вирішальне значення для підтримання стабільності міжнародної фінансової системи та допомоги країнам-учасницям у подоланні економічних викликів і досягненні довгострокового зростання.

Основні напрямки діяльності Фонду, по-перше, включають фінансову допомогу (кредитування). МВФ надає фінансову допомогу країнам-членам, які мають труднощі з платіжним балансом, допомагаючи їм відновити економічну стабільність та зростання. Ця допомога може надаватися у формі кредитів, кредитних ліній або за допомогою інших фінансових інструментів [13].

По-друге, розвиток потенціалу: МВФ допомагає країнам-членам розбудовувати стійку економічну політику та ефективно реагувати на економічні кризи, надаючи технічну допомогу та проводячи навчання для політиків, керівників центральних банків та інших посадовців. МВФ проводить дослідження та аналіз з широкого кола економічних та фінансових питань, включаючи макроекономічну політику, стабільність фінансового сектору та міжнародну торгівлю. Він також публікує регулярні звіти про розвиток світової економіки та економічної політики держав. Слід додати, що МВФ співпрацює з іншими міжнародними організаціями, включаючи Світовий банк та регіональні

банки розвитку з метою сприяння сталому економічному зростанню та зменшенню бідності в усьому світі.

По-третє, моніторинг (економічний нагляд): МВФ здійснює моніторинг економічного та фінансового розвитку країн-членів, надає політичні консультації та рекомендації щодо усунення потенційних загроз для їхніх економіках. МВФ надає консультаційну допомогу країнам-членам щодо підтримки їхньої економічної політики та забезпечення стійкого зростання. Це може включати рекомендації щодо макроекономічної політики, розвитку фінансової системи та структурних реформ [14].

Для об'єктивного аналізу основних видів діяльності МВФ необхідно оцінити витрати Фонду. На рисунку 2.1 ми можем спостерігати витрати МВФ за 2022 рік.

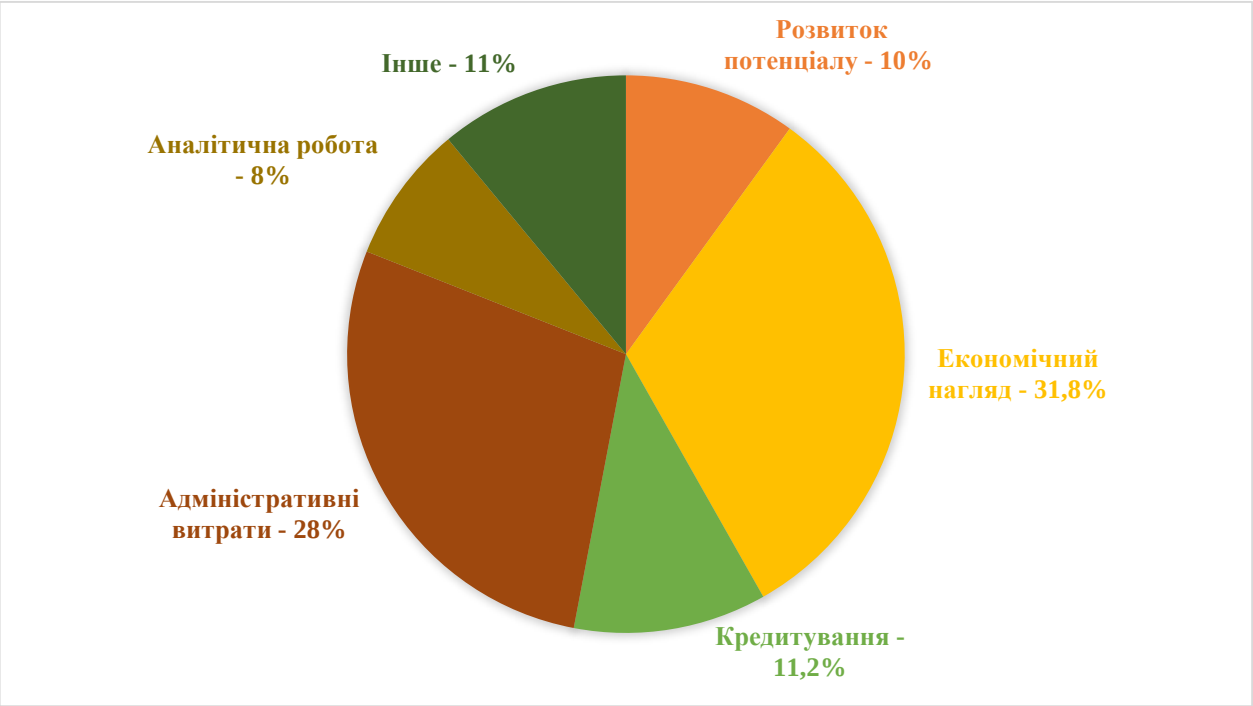

Рисунок 2.1 Структура витрат МВФ за основними видами діяльності у 2022 році

Джерело: побудовано за [15].

Загальною тенденцією взаємодії країн світу з МВФ є зменшення попиту на кредити МВФ. Це означає, що країни, де економічна ситуація хоча б трохи

стабілізувалась, схиляються до того, щоб відмовлятись від кредитів МВФ і зосереджуватись на отриманні технічної допомоги. Країни не бажають брати кредити, які збільшують їх зовнішній борг та залежність, а також виконувати умови, які не завжди відповідають вимогам ситуації. Структура витрат Фонду (рисунок 2.1) за 2022 рік є підтвердженням даної тенденції.

МВФ працює з країнами над зміцненням їхніх економічних інституцій шляхом надання технічної допомоги та навчання. МВФ ділиться своїми знаннями з державними установами, такими як міністерства фінансів, центральні банки, статистичні агентства, органи нагляду за фінансовим сектором, що призводить до збільшення ефективності економічної політики та стабільності в країні.

Програми розвитку потенціалу МВФ розробляються з урахуванням конкретних потреб та пріоритетів окремих країн з метою поліпшення їхніх економічних показників. Одним із ключових компонентів розвитку потенціалу МВФ є технічна допомога. Вона передбачає надання експертних консультацій та навчання, щоб допомогти країнам-учасницям розвинути знання, необхідні для розробки та впровадження ефективної економічної політики. Технічна допомога може охоплювати широкий спектр питань, включаючи макроекономічну політику, регулювання фінансового сектору та управління державними фінансами [15].

Консультації країн-учасниць, які зазвичай проводяться щорічно, передбачають огляд економічної політики та її впливу на економічну стабільність і зростання країни. Під час консультацій команда МВФ зустрічається з представниками уряду, центрального банку та іншими ключовими сторонами, для того щоб обговорити питання, що стосуються економічного розвитку, політичних пріоритетів та економічних перспектив країни-учасниці [15]. Команда МВФ аналізує економічні дані та програмні документи, а також може здійснювати візити на місця та проводити зустрічі з місцевими організаціями.

Результати консультацій з МВФ представлені у звіті, який містить оцінку економічних показників і політики країни, а також рекомендації щодо подолання будь-яких економічних викликів і ризиків. Потім звіт обговорюється Виконавчою радою МВФ, яка надає країнам-членам зворотний зв'язок та рекомендації.

Консультації МВФ важливі з кількох причин. Консультації надають країнам-членам об'єктивну оцінку їхньої економічної політики та результатів діяльності, що може допомогти визначити сфери, які потребують вдосконалення.

У рамках своєї наглядової діяльності МВФ оцінює економічну політику країн-учасниць і надає рекомендації щодо її вдосконалення з метою сприяння сталому зростанню та фінансовій стабільності. Ці поради грунтуються на глибокому аналізу МВФ глобальних економічних тенденцій. Програма розвитку потенціалу МВФ також сприяє обміну знаннями та співпраці між країнами-учасницями. Це дозволяє політикам обмінюватися ідеями та передовою практикою, а також вивчати досвід інших країн. МВФ сприяє цій співпраці через різні канали, включаючи конференції, семінари та програми взаємного навчання.

Консультації за статтею IV базуються на двосторонній основі та охоплюють ряд важливих питань: фіскальних, фінансових, валютних, монетарних та структурних. У 2022 фінансовому році МВФ провів 126 консультацій за статтею IV та 11 оцінок стабільності фінансової системи відповідно до Програми оцінки фінансового сектора (FSAP). МВФ продовжує удосконалювати свою наглядову діяльність, у тому числі шляхом посилення системного аналізу ризиків, кращого закріплення рекомендацій щодо політики спрямованої на уникнення системних ризиків, вдосконалення системи прогнозування та моніторингу [15].

Крім того, програма розвитку потенціалу МВФ підтримує впровадження структурних реформ у країнах-учасницях. Структурні реформи часто мають критичне значення для вирішення глибоко вкорінених економічних проблем. МВФ допомагає країнам-учасницям визначати та впроваджувати найбільш доцільні структурні реформи, виходячи з їхніх конкретних потреб та обставин. Усі учасники МВФ отримують вигоду від програми розвитку потенціалу, але

пріоритетною є підтримка країн, що характеризуються економічною нестабільністю та країн, що постраждали від конфліктів.

На рисунку 2.2. ми можемо побачити, як змінювались витрати МВФ на розвиток потенціалу протягом 2017-2022 років.

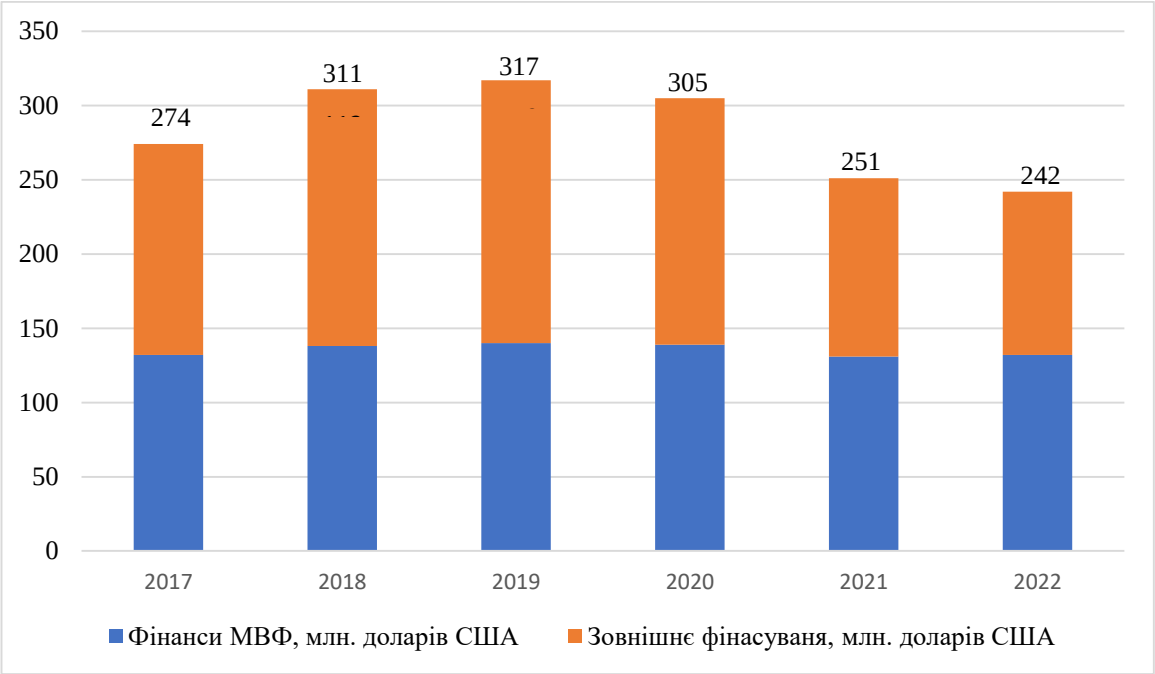

Рисунок 2.2. Витрати на розвиток потенціалу за 2017-2022 роки

Джерело: побудовано автором на основі Річного звіту МВФ за 2022 рік

На рисунку 2.2. ми можем спостерігати тенденцію до зниження витрат на розвиток потенціалу з 317 млн. доларів США у 2019 році до 242 млн доларів у 2022 році.

Найбільшими партнерами МВФ з розвитку потенціалу за кількістю підписаних угод в доларах США, протягом 2018-2022 років були: Японія, Німеччина, Норвегія, Швейцарія, Велика Британія, Нідерланди, Австрія, Південна Корея, Казахстан, Канада.

Кредитування МВФ є ключовим напрямком діяльності організації. Фінансування МВФ має на меті допомогти країнам-учасницям вирішити проблеми платіжного балансу, стабілізувати економіку та відновити стале економічне зростання. На відміну від банків розвитку, МВФ не надає кредити під конкретні проекти. Фінансування МВФ може також надаватися у відповідь

на стихійні лиха або пандемії. МВФ надає попереджувальне фінансування країнам з стабільною економічною політикою, які зазнають тимчасових труднощів, для того щоб запобігти виникнення криз у майбутньому. Фонд також продовжує вдосконалювати інструменти для запобігання кризам [16].

Загалом, МВФ надає два типи кредитів: кредити, що надаються за непільговими відсотковими ставками, і кредити, що надаються країнам з низьким рівнем доходу на пільгових умовах. Пільгові кредити наразі є безвідсотковими.

У 2022 році МВФ надав 113 млрд доларів США 23 країнам-учасницям (рисунок 2.3), у тому числі 9 млрд для 14 країнам з низьким рівнем доходу. Загалом МВФ надав 219 млрд доларів США для 92 країнам з початку пандемії COVID-19 [16].

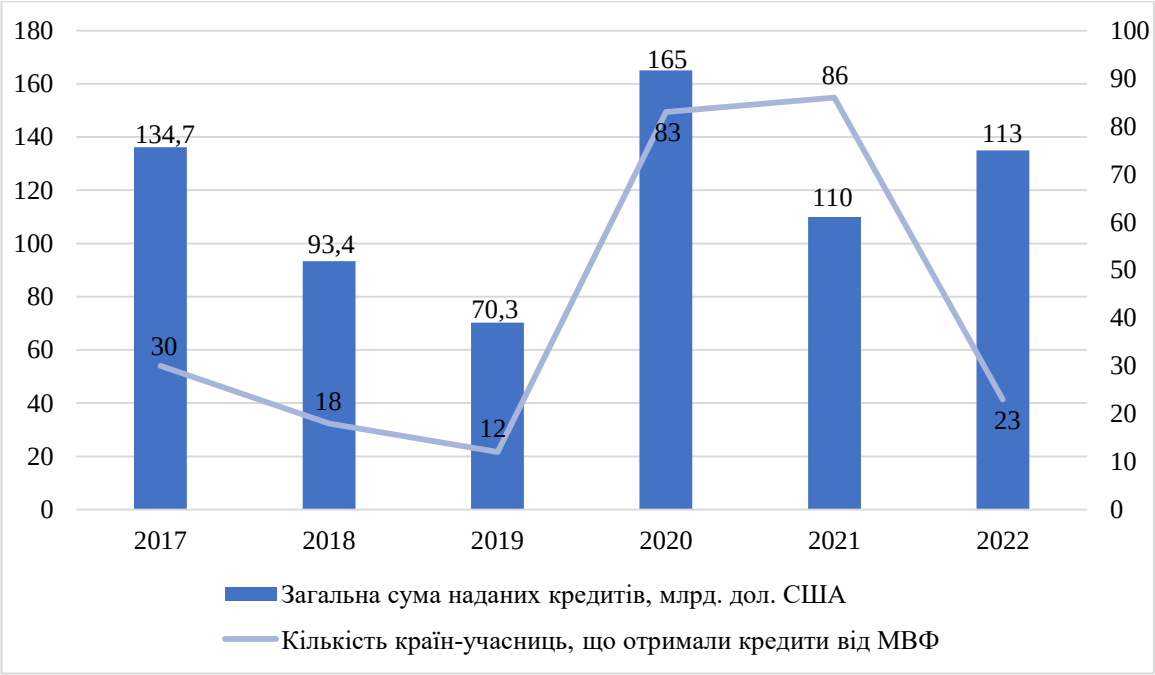

Рисунок 2.3 Динаміка загальної суми наданих кредитів МВФ та кількості країн-учасниць, що їх отримали за 2017-2022 роки

Джерело: побудовано автором на основі Річних звітів МВФ за 2017-2022 роки

З наведених вище даних видно, що загальна сума наданих кредитів МВФ значно коливалася протягом останніх п’яти років, досягнувши максимуму в 165 мільярдів доларів США у 2020 році та мінімуму в 70,3 мільярда доларів США у

2019 році. У 2020 році відбулося різке збільшення суми кредитів, через пандемію COVID-19 та спричинені нею економічні потрясіння в багатьох країнах. Зростання обсягів загальної суми кредитів МВФ у 2022 році спричинене наслідками війни в Україні, а саме нестабільністю на товарних ринках та в ланцюгах постачання, що вплинуло на макрофінансову стабільність. У період з 1 травня 2021 року по 30 квітня 2022 року Виконавча рада МВФ схвалила запити на екстрене фінансування від п'яти країн, що склало близько 2,4 млрд доларів США, з яких 1 млрд доларів США було надано трьом країнам з низьким рівнем доходу. Виконавча рада затвердила 17 нових програм МВФ з 14 країнами. Серед них - велика програма з Аргентиною, затверджена в березні 2022 року [16].

Іншим фактором, який може впливати на кількість та розміри кредитів від МВФ, є зміна економічних і фінансових умов країн, які отримують кредити. Наприклад, якщо економічна ситуація в країні покращується, вона може не потребувати стільки фінансової допомоги від МВФ, що призведе до зменшення обсягів кредитів у наступні роки.

Розподіл фінансової допомоги МВФ у 2022 фінансовому році значно відрізнявся за регіональним аспектом (рисунок 2.4).

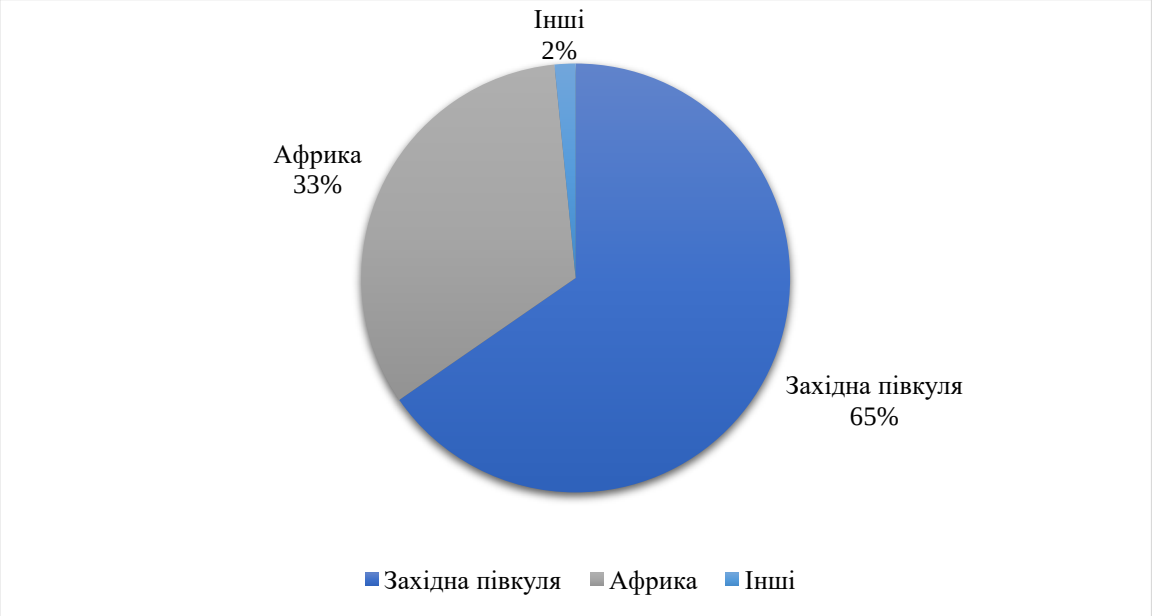

Рисунок 2.4 Регіональна структура фінансової допомоги, затвердженої у 2022 фінансовому році

Джерело: побудовано автором на основі Річного звіту МВФ за 2022 рік

Відповідно до даних рисунка 2.4 - 65% від загального обсягу фінансової допомоги МВФ надійшло країнам Західної півкулі (Мексика, Аргентина, Колумбія, Гондурас, Суринам, Сент-Вінсент і Гренадини), 33% - країнам Африки (Сенегал, Нігер, Чад, ДРК, Бурунді, Судан, Уганда, Габон, Екваторіальна Гвінея, Камерун). Незначна частина допомоги надійшла країні Південної Азії - Непалу (378,4 млн. доларів США). 193,1 млн. доларів отримало Йорданське Королівство. 1 883,9 млн. доларів отримали країни Європи: 1 347,9 млн. доларів надійшло до України, 536 до Молдови.

У березні 2022 року Рада директорів схвалила нову комплексну стратегію в рамках Програми підтримки нестабільних та постраждалих від конфліктів держав (FSC), що передбачає посилення з боку МВФ підтримки економічно нестабільних та постраждалих від конфліктів держав. Нестабільність та конфлікти часто посилюються зміною клімату, відсутністю продовольчої безпеки, а останніми роками - економічними наслідками COVID-19 та наслідками війни в Україні. Стратегія передбачає розробку довгострокової взаємодії з країною на основі політичних рекомендацій, ретельно адаптованих до конкретних причин нестабільності, економічної та соціальної динаміки, а також обмежень на шляху реформ у кожній країні, у поєднанні з посиленням координації з іншими партнерами [17].

Механізм CCRT (Трастовий фонд локалізації та ліквідації наслідків катастроф) дозволяє МВФ надавати гранти на обслуговування державного боргу перед МВФ країнами-учасницями з низьким рівнем доходу. У березні 2020 року програму CCRT було розширено, та згодом було використано для надання грантів на обслуговування боргу країнам-учасницям МВФ, які постраждали від пандемії COVID-19 [18].

Отже, мета МВФ полягає в забезпеченні стабільності світової фінансової системи, шляхом постійного моніторингу, надання технічної та фінансової допомоги країнам-учасницям.

2.2. Оцінка впливу МВФ на національні економіки країн світу

МВФ прагне забезпечити фінансову стабільність для країн-учасниць, спрямовує свої зусилля на превентивну антикризову діяльність та подолання негативних наслідків криз. Проте, вплив кредитної допомоги Фонду на національні економіки країн не завжди однозначний. Актуальним питанням на сьогодні є оцінка ефективності діяльності Фонду, позитивних та негативних сторін впливу на національні економіки країн світу.

Кредити МВФ позитивно вплинули на економіку багатьох країн світу. Яскравим приладом такого впливу є Південна Корея, що в 1997-1978 роках зіткнулася з важкою економічною кризою через значний борговий тягар та великий дефіцит поточного рахунку платіжного балансу. Загальна сума коштів, яку МВФ разом з іншими міжнародними фінансовими установами запропонував на допомогу Кореї, склала 58,4 мільярда доларів. Кредитний пакет включав структурні реформи та заходи жорсткої економії, спрямовані на зменшення боргового тягаря країни та підвищення її конкурентоспроможності [19]. Завдяки кредиту МВФ та подальшим економічним реформам Південна Корея змогла вийти з економічної кризи та досягти сталого економічного зростання.

Ще одним прикладом є Бразилія, що зіткнулася з фінансовою кризою у 2002 році через політичну невизначеність, високий рівень інфляції та високий рівень зовнішнього боргу. МВФ надав Бразилії кредит у розмірі 30,4 млрд доларів США, щоб допомогти стабілізувати її економіку та відновити довіру інвесторів. Завдяки кредиту вдалося знизити інфляцію, стабілізувати національну валюту та допомогти відновити економічне зростання [20].

У деяких випадках умови надання кредитів МВФ можуть вимагати від країн проведення політики, яка надає пріоритет погашенню боргу над програмами соціального забезпечення, що призводить до скорочення фінансування освіти, охорони здоров’я та інших основних послуг. Наприклад, на початку 2000-х років МВФ надав кредити кільком африканським країнам, зокрема Мозамбіку та Замбії. Мозамбік та Замбія боролися зі значними економічними проблемами,

включаючи високий рівень державного боргу, інфляцію та низькими темпами економічного зростання. Для вирішення цих проблем обидві країни звернулися до МВФ за фінансовою допомогою. Для Мозамбіку було надано суму еквівалентну 58,8 мільйона SDR (приблизно 78,50 мільйонів доларів США) в рамках Розширеного механізму структурної адаптації (ESAF) для підтримки урядової програми економічних реформ на 1999-2002 роки [21]. Для Замбії МВФ схвалив трирічну угоду в рамках Розширеного механізму структурної адаптації, еквівалентну 254,45 мільйона SDR (приблизно 349 мільйонів доларів США) для підтримки урядової економічної та фінансової програми на 1999/2001 роки [22]. Проте, умови, пов'язані з цими кредитами, вимагали від них проведення політики, яка надавала пріоритет погашенню боргу над програмами соціального забезпечення та інвестиціями в інфраструктуру, що призвело до скорочення фінансування освіти та охорони здоров'я.

Дослідження впливу кредитів МВФ на економіку Греції дозволить нам оцінити ефективність цих кредитів. Аналізуючи, наскільки успішно МВФ використовував свої ресурси для відновлення грецької економіки, ми матимемо можливість зробити висновки щодо поліпшення майбутніх програм допомоги країнам, що знаходяться у складних фінансових ситуаціях.

У 2010 році Греція зіткнулася зі значними економічними проблемами, включаючи високий рівень державного боргу (рисунок 2.5), низькі темпи економічного зростання та високий рівень безробіття. Для вирішення цих проблем країна звернулася до МВФ за фінансовою допомогою та отримала кредити на суму 30 мільярдів євро. Кредитна програма для Греції була запроваджена відповідно до угоди, укладеної між Грецією, Європейським Союзом та МВФ, але умови програми вимагали від країни запровадження заходів жорсткої економії, таких як скорочення державних витрат, підвищення податків, урізання пенсій та програм соціального забезпечення. Ця політика мала значний негативний вплив на грецьку економіку [23].

По-перше, заходи жорсткої економії призвели до значного скорочення грецької економіки: темпи зростання ВВП скоротилися більш ніж на 25% у

період з 2010 по 2016 рік (рисунок 2.5). Це призвело до зростання безробіття, рівень якого сягнув піку в 27% у 2013 році [23]. Скорочення державних витрат також призвело до зменшення фінансування в сферах охорони здоров'я та освіти. По-друге, заходи жорсткої економії збільшили борговий тягар Греції, а не зменшили його. Скорочення державних витрат призвело до зменшення податкових надходжень, що ускладнило виплату Грецією своїх боргів. Як наслідок, Греція була змушена брати додаткові кредити, що ще більше збільшило її борговий тягар.

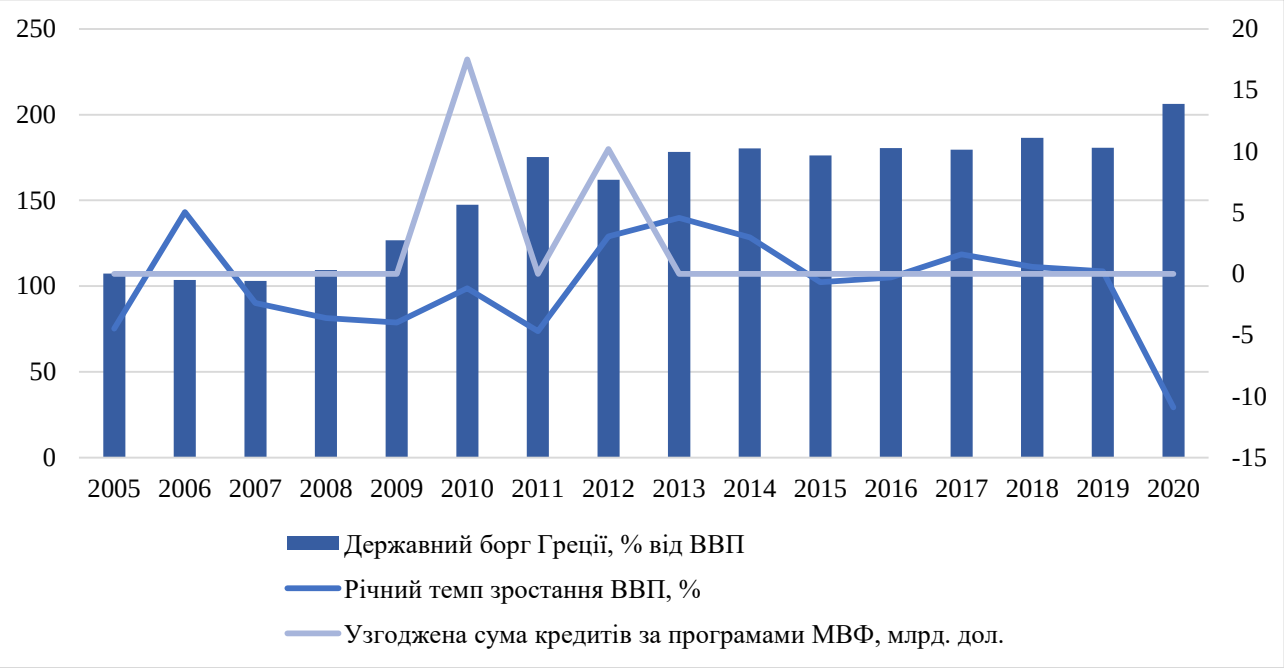

Рисунок 2.5 Динаміка державного боргу, темпів зростання ВВП Греції та кредитів від МВФ за 2005-2020 роки

Джерело: побудовано автором за [24] та [25].

По-третє, умови МВФ щодо надання кредитів не стосувалися таких глибинних проблем, як корупція та неефективне управління, що посилило економічні виклики в Греції. З даних рисунку 2.5 зрозуміло, що поряд зі зростанням державного боргу значно скорочувались річні темпи зростання ВВП Греції, які склали -4,67 % в 2011 році.

Для чіткого розуміння впливу кредитів МВФ на національну економіку країн потрібно провести детальніший аналіз. Мексика має довгу історію

співпраці з МВФ та протягом багатьох років отримувала численні кредити від цієї організації. Протягом багатьох років МВФ відігравав важливу роль у підтримці економічного розвитку Мексики та допомагав країні долати різні фінансові кризи.

Одним з найпомітніших впливів кредитів МВФ на мексиканську економіку було впровадження Програми структурної перебудови (SAPs), спрямованих на стабілізацію макроекономічного середовища країни. Ці програми були спрямовані на зниження інфляції, стабілізацію національної валюти та прискорення економічного зростання [26]. Для досягнення цих цілей МВФ, як правило, вимагав від Мексики запровадження економічної політики, яка включала заходи жорсткої бюджетної економії, приватизацію державних підприємств, лібералізацію торгівлі та девальвацію валюти.

Впровадження цих заходів мало як позитивний, так і негативний вплив на мексиканську економіку. З одного боку, кредити МВФ та пов’язані з ними SAPs відіграли вирішальну роль у стабілізації макроекономічного середовища та відновленні довіри до мексиканської економіки [26]. Девальвація песо, наприклад, призвела до збільшення експорту та покращення конкурентоспроможності мексиканського бізнесу. Приватизація державних підприємств також сприяла збільшенню приватних інвестицій та модернізації ключових секторів економіки.

Однак SAPs мали і негативний вплив на мексиканську економіку. Заходи жорсткої бюджетної економії призвели до значного скорочення державних витрат, у тому числі на програми соціального забезпечення та інвестиції в інфраструктуру. Це призвело до скорочення соціальних послуг, зростання бідності та безробіття, а також збільшення розриву в доходах між багатими та бідними. Крім того, політика лібералізації торгівлі призвела до посилення конкуренції для вітчизняних виробників, особливо малих і середніх підприємств, що призвело до закриття багатьох підприємств.

Вплив кредитних програм МВФ має різний вплив на економічний розвиток країни-позичальниці, він залежить від конкретної економіко-політичної ситуації

в середні держави. Наприклад, в 1982 році Мексика зіткнулася з важкою економічною кризою, що характеризувалася високою інфляцією, великим зовнішнім боргом і падінням курсу національної валюти [27]. Для подолання кризи Мексика домовилася з МВФ про кредитний пакет у 1983 році, у розмірі 3,9 мільярда доларів США (рисунок 2.6). В обмін на кредит Мексика погодилася провести низку економічних реформ, спрямованих на стабілізацію економіки та зниження інфляції. Економічні реформи, яких вимагав МВФ, також мали значні соціальні наслідки, включаючи зростання безробіття, скорочення державних послуг та збільшення рівня бідності.

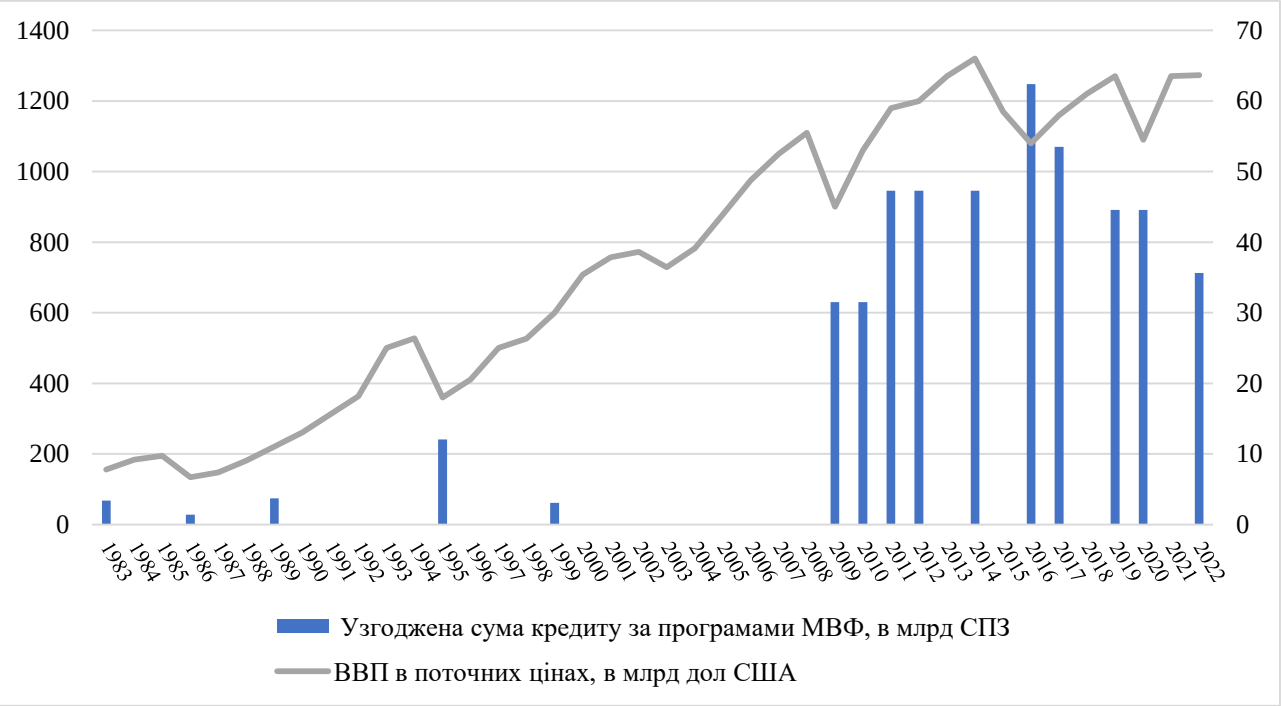

Рисунок 2.6 Динаміка кредитів від МВФ та ВВП Мексики за 1983-2022 роки

Джерело: побудовано автором за [29].

В 1995 році Мексика отримала значний кредитний пакет у розмірі 12,07 млрд. СПЗ від МВФ (рисунок 2.6) після «Текілової кризи», що допомогло стабілізувати економіку та відновити довіру іноземних інвесторів. Кредит був наданий на умовах, які вимагали від Мексики проведення структурних реформ, таких як лібералізація торгівлі, скорочення державних витрат та реформування фінансового сектору [28]. Ці реформи призвели до покращення економічних

показників, і ВВП в поточних цінах зріс з 360,07 млрд. дол. США в 1995 році до 707,91 млрд. дол. США в 2000 році.

У 2009 році МВФ збільшив кредитну лінію Мексики до 47 мільярдів доларів США в рамках Гнучкої кредитної лінії. Кредитування повинно було гарантувати стабільність економіки Мексики в умовах світової фінансової кризи [30]. Проте, як видно з даних рисунку 2.6, попри фінансування з боку МВФ, Мексика мала рекордно низький ВВП у порівнянні з минулими роками.

З моменту укладення угоди 2009 року обсяг Кредитної лінії Мексики коливався, збільшившись до 88 мільярдів доларів у 2016 році та зменшившись до 74 мільярдів доларів у 2019 році. У 2022 році МВФ схвалив дворічний план на суму близько 49 мільярдів доларів США, призначений для запобігання кризових ситуацій в економіці. Зменшення використання Гнучкої кредитної лінії відбувається внаслідок того, що мексиканська влада вимагає скорочення ліміту. все ще виконує важливу функцію і слугує захисним інструментом для економіки Мексики на випадок економічної кризи [31].

Ще одним важливим наслідком кредитів МВФ в період 2009-2022 років для мексиканської економіки стало накопичення зовнішнього боргу (рисунок 2.7).

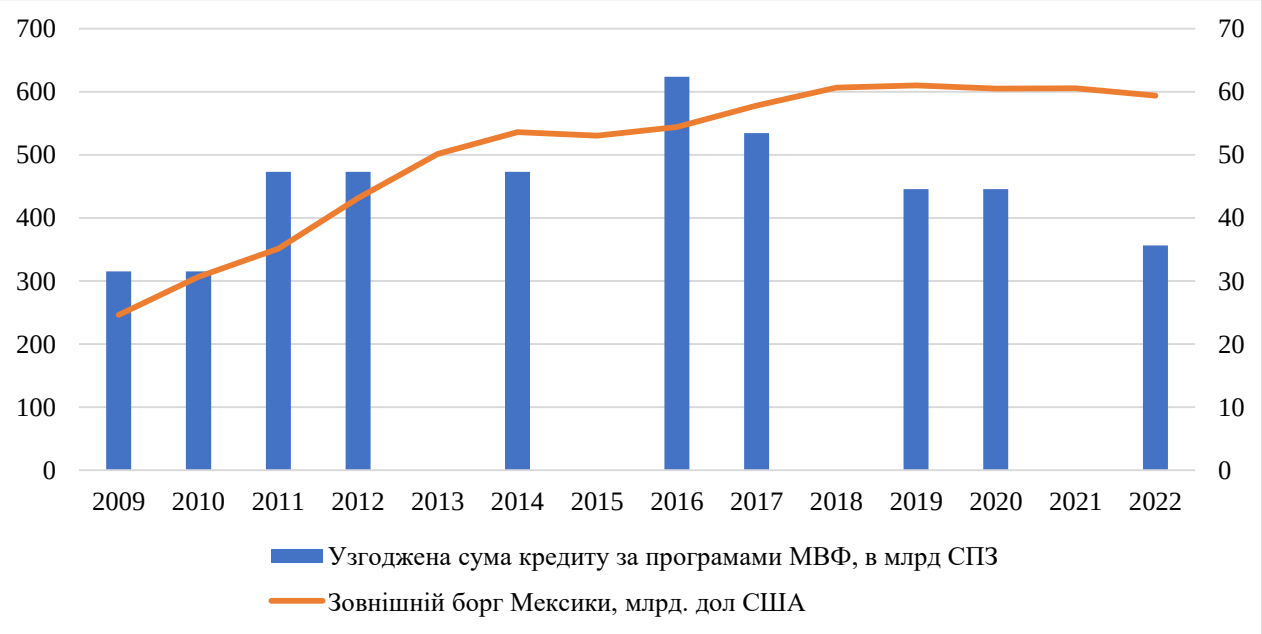

Рисунок 2.7 Динаміка кредитів від МВФ та зовнішнього боргу Мексики за 2009-2022 роки

Джерело: побудовано автором за [29].

Як можна побачити з даних рисунку 2.7, незважаючи на отримані позики від МВФ, зовнішній борг Мексики продовжував зростати, що викликало занепокоєння щодо здатності країни розрахуватися з кредиторами. Високий борговий тягар призвів до посилення тиску на мексиканський уряд щодо продовження реалізації економічних реформ і зменшив гнучкість країни у прийнятті соціально-економічних рішень для підвищення рівня життя громадян.

Високий рівень зовнішнього боргу обмежує гнучкість уряду в проведенні соціально-економічної політики, оскільки значна частина доходів країни йде на обслуговування боргу. Крім того, високий зовнішній борг робить країну вразливою до коливань на світових фінансових ринках, підвищуючи ризик дефолту та економічної нестабільності. Таким чином, вплив коштів МВФ на економічний розвиток Мексики був неоднозначним і залежав від конкретних обставин кожної позики та економічної політики, що впроваджувалася. Хоча деякі кредити призвели до покращення економічних показників, інші мали негативні наслідки.

На сьогодні є актуальним дослідження стійкості фінансових показників України під впливом кредитів МВФ. Це може мати важливе значення для розробки економічної політики та планування розвитку країни. Україна має досить довгу історію співробітництва з МВФ. Перша позика для України була схвалена в 1994 році, після вступу країни до МВФ. Ця позика у розмірі 763 мільйони доларів США була призначена для підтримки платіжного балансу країни та економічних реформ. У 1995-1998 роках діяла трирічна програма «Стенд-бай», за якою Україна отримували майже 2 мільярди доларів США на підтримку курсу національної валюти, погашення зовнішніх зобов’язань, а також фінансування дефіциту платіжного балансу [32].

Період 2008-2013 років спостерігалось різке скорочення економічної активності та збільшення зовнішніх дисбалансів. У цей період Україна отримала низку кредитів МВФ для вирішення проблем платіжного балансу та підтримки економічних реформ. Кредити МВФ допомогли забезпечити вкрай необхідне

фінансування для стабілізації фінансової ситуації в Україні, яка зіткнулася зі значним зовнішнім тиском через зниження світового попиту на її експорт та зростання цін на енергоносії. У 2008–2009 роках за новою програмою «Стенд-бай», Україна отримала 10,6 млрд. доларів США.

Протягом 2014-2015 років Україна отримала двома траншами за програмою «Стенд-бай» 4,6 млрд. доларів США. Протягом 2015-2019 років в рамках Програми розширеного фінансування - 9,1 млрд. доларів.

У 2020 році Україна отримала транш на загальну суму 2,1 млрд. доларів США. Програма «Стенд-бай» зосереджена на підтримці макроекономічної та фінансової стабільності. Україна не виконала повністю своїх зобов'язань за жодною із кредитних програм МВФ, тому отримала менше половини узгоджених сум [32]. Кредитні програми між Україною та МВФ були перервані у 2008, 2011, 2015 роках.

У квітні 2022 року Україна отримала від МВФ кредит на суму 1,4 млрд. доларів США за програмою Інструмент швидкого фінансування. У березні 2023 року Рада директорів МВФ схвалила нову 48-місячну угоду в рамках Програми розширеного фінансування на 11,6 мільярда СПЗ (близько 15,6 мільярда доларів США) як частину загального пакету підтримки для України на 115 мільярдів доларів США [33].

Кредити МВФ надавалися на умовах, які вимагали від України проведення економічних реформ, що включали скорочення державних субсидій, підвищення податків та реструктуризацію державних підприємств. Хоча ці заходи були необхідними для довгострокової економічної стабільності України, вони також мали значні соціальні наслідки, такі як зниження рівня життя багатьох українців.

Однією з головних негативних факторів кредитів МВФ є збільшення зовнішнього боргу України. Навантаження боргових зобов'язань може стати непосильним для країни, особливо якщо економічне зростання не забезпечує достатніх ресурсів для повернення кредитів. Незважаючи на те, що процентні ставки кредитів МВФ можуть бути нижчими, ніж комерційні позики, вони все одно можуть бути високими з точки зору фінансової можливості України.

Виплата відсотків по кредитах може виснажити бюджетні ресурси країни і погіршити її фінансову ситуацію. На рисунку 2.8 зображено динаміку траншів МВФ та зовнішнього боргу України протягом 2008-2022 років.

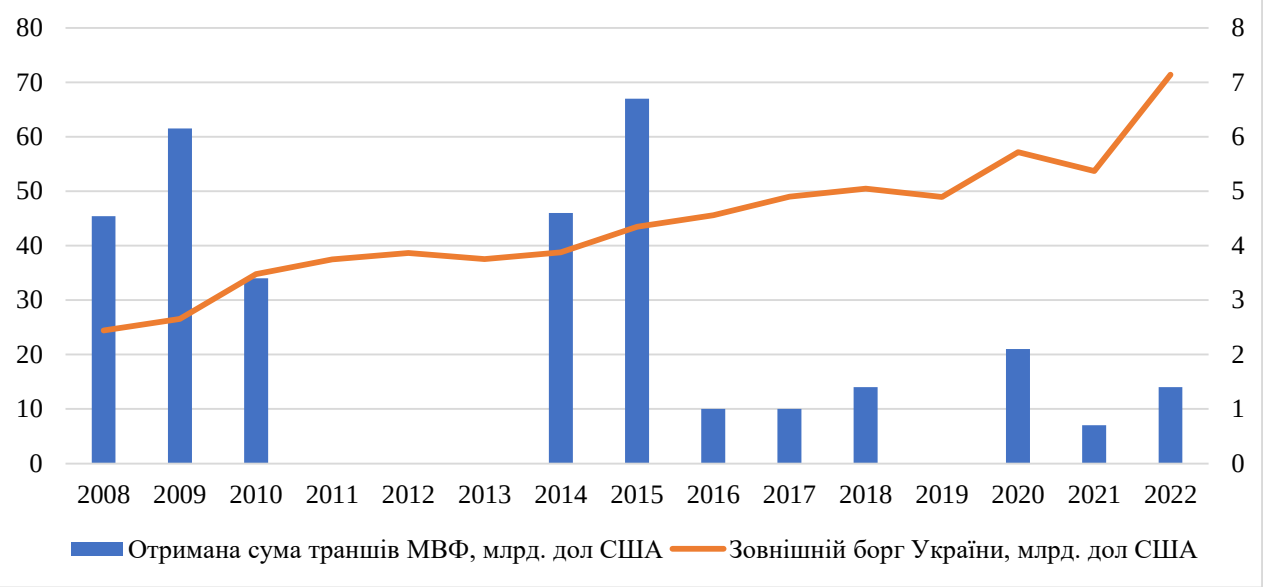

Рисунок 2.8 Динаміка траншів МВФ та зовнішнього боргу України протягом 2008-2022 років

Джерело: побудовано автором за [34].

З даних рисунку 2.8. зрозуміло, що вплив траншів МВФ на зовнішні борг України значний. В періоди, коли Україна не отримувала транші МВФ, зовнішній борг України мав негативну тенденцію, проте нові транші стимулювали зростання боргу. Більше того, деякі критики стверджують, що кредити МВФ у цей період сприяли виникненню циклу боргової залежності, оскільки Україна була змушена брати додаткові кредити для того, щоб погашати уже існуючі. Цей цикл боргової залежності продовжуватиме впливати на економіку України протягом багатьох років.

Однією з ключових переваг кредитів від МВФ було те, що вони допомогли вирішити проблеми платіжного балансу України. Кредити надали Україні можливість збільшити золотовалютні резерви, що допомогло країні стабілізувати її валюту та знизити інфляцію. На рисунку 2.9. видно, що на обсяг золотовалютних резервів України значно впливали транші МВФ. У 2014 році

через складну політико-економічну ситуацію в країні обсяг золотовалютних резервів значно скоротився, проте отримавши транш від МВФ, уже в 2015 році резерви суттєво збільшились. Це було особливо важливо, оскільки Україна переходила від централізованої планової до ринкової економіки, що вимагало значних економічних реформ і структурних змін.

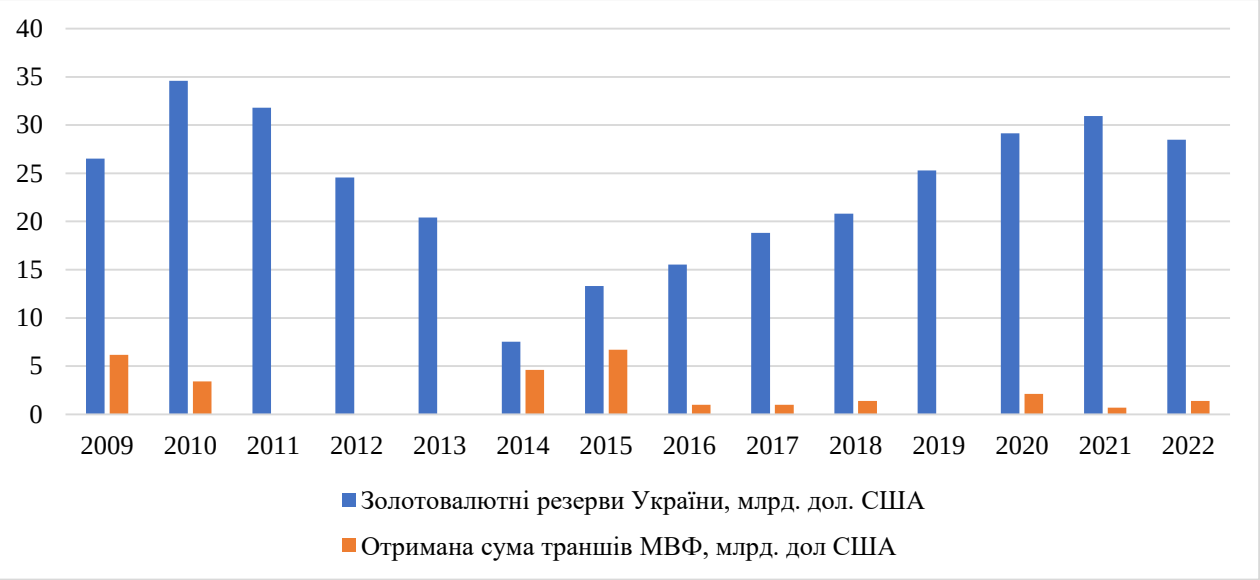

Рисунок 2.9 Динаміка золотовалютних резервів України та траншів від МВФ протягом 2009-2022 років

Джерело: побудовано автором за [34] та [35].

Загалом кредитні угоди МВФ мають значний вплив на економічну ситуацію в Україні через надання суттєвої фінансової підтримки та просування економічних реформ, необхідних для забезпечення довгострокової економічної стабільності та зростання. Однак уряд України повинен ретельно зважити ризики та переваги, пов’язані з цими кредитами, і переконатися, що умови, відповідають довгостроковим економічним цілям країни.

Переваг кредитів МВФ є також те, що вони надають вкрай необхідні кошти для стабілізації економіки під час кризи. Для України кредити МВФ допомогли країні впоратися з низкою економічних проблем, включаючи високу інфляцію, значний бюджетний дефіцит і девальвацію національної валюти. У деяких випадках кредити МВФ допомогли Україні уникнути дефолту за міжнародними

борговими зобов'язаннями, що могло б мати серйозні наслідки для фінансової стабільності країни.

На сьогодні, можна зробити висновок, що в результаті співпраці Фонду з країнами-учасницями можна спостерігати як позитивні зміни в економіках країн що отримали фінансову допомогу, так і негативні результати, що виражаються в подальшому збільшені державного боргу країн що розвиваються та країн з низьким рівнем доходу, чи політики жорсткої економії нав'язаної країнам з слабкими економіками, що призводять до скорочення видатків на важливі сфери для добробуту населення. Отже, однозначного позитивного чи негативного впливу МВФ на світову економіку немає. Тому важливо, щоб МВФ дотримувався балансу між потребою у фінансовій стабільності та необхідністю захисту добробуту громадян країн-учасниць.

2.3. Оцінка впливу діяльності МВФ на функціонування світового фінансового ринку

Вплив МВФ на загальний вектор розвитку міжнародної фінансової системи важко переоцінити, адже політика Фонду спрямована на підтримку стабільних обмінних курсів між країнами, з метою зменшення коливання валютних курсів і збільшення торговельних та інвестиційних потоків.

Фінансово-кредитні механізми МВФ сприяють фінансовій стабільності, надаючи країнам-учасницям доступ до фінансової допомоги у періоди економічних потрясінь, допомагають подолати проблеми з платіжним балансом та зменшують негативний ефект від зовнішніх шоків. Крім того, фінансово-кредитні механізми МВФ сприяють проведенню економічних реформ, вимагаючи від країн-членів впровадження певних політичних та економічних заходів як умови отримання фінансової допомоги.

Як зазначалось в попередніх розділах МВФ є однією з ключових міжнародних організацій, що займається фінансово-кредитним регулюванням в світі. В процесі своєї діяльності МВФ використовує різноманітні фінансово-кредитні механізми, які можуть здійснювати вплив на міжнародні економічні відносини. Якщо брати до уваги роль кожного з цих фінансово-кредитних інструментів, то потрібно зазначити те, що роль програми «Стенд-бай», відчутно зменшилася протягом останніх років, тоді як найчастіше почали використовуватись Гнучка кредитна лінія та Механізм розширеного фінансування (рисунок 2.10).

З даних рисунку 2.10 зрозуміло, що в міру відновлення зростання світової економіки протягом 2021 року попит на фінансування МВФ поступово перейшов від інструментів швидкого фінансування, спричиненого терміновими потребами платіжного балансу, пов'язаними з пандемією, до угод вищої якості, у тому числі для усунення наслідків пандемії. Проте, у зв'язку з війною в Україні виникають нові запити на кредити, в тому числі для екстреного фінансування.

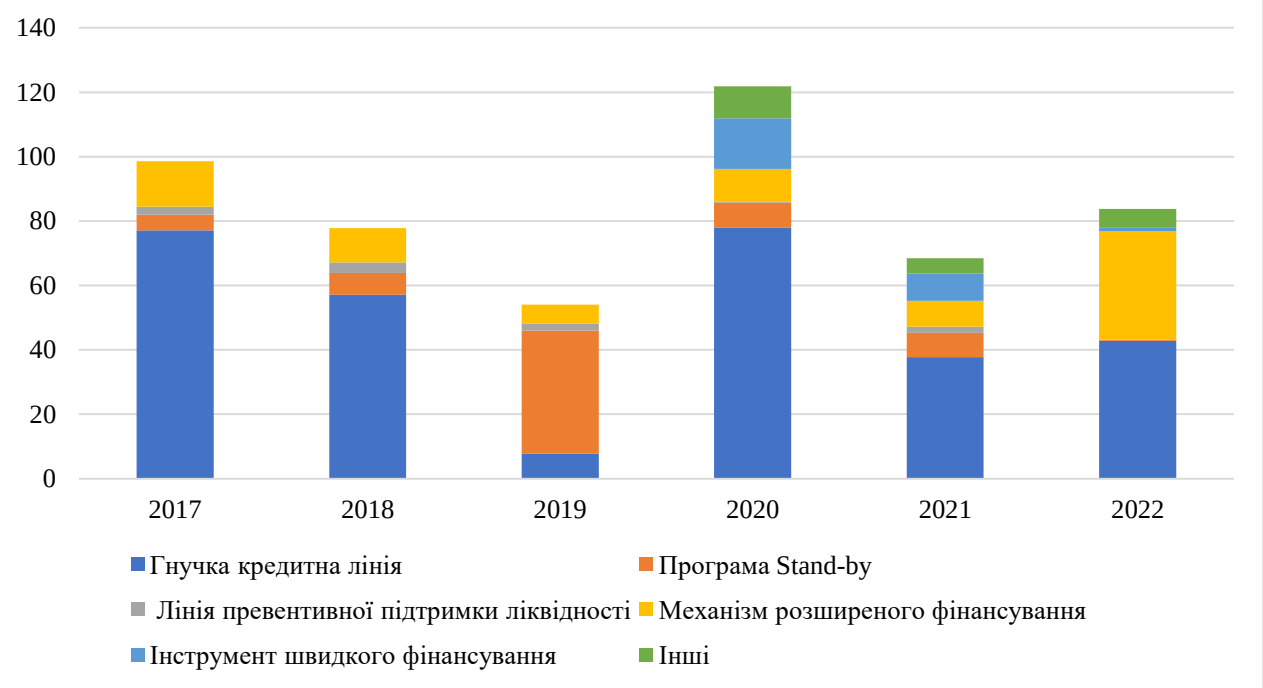

Рисунок 2.10 Сума затверджених програм МВФ за 2017-2022 фінансові роки, млн. СПЗ

Джерело: побудовано автором за [16].

У порівнянні з 2019-2021 роками структура фінансової допомоги МВФ в 2022 фінансовому році зазнала суттєвих змін. Насамперед це зростання попиту на програму Механізм розширеного кредитування, за якою станом на 30 квітня 2022 року було затверджено фінансової допомоги на суму 33,5 мільярди СПЗ. Тоді як у 2021 році за цією програмою було затверджено допомоги лише на суму 1 мільярд СПЗ. Також у 2022 році зник попит на кредити за програмою «Stand By» та Лінія превентивної підтримки ліквідності.

У 2021 році Рада керуючих МВФ схвалила загальний розподіл СПЗ на рекордну суму. Як видно з даних рисунку 2.11 у 2021 році МВФ випустила 456,5 мільярдів СПЗ на суму, еквівалентну 650 мільярдам доларів США. Новостворені СПЗ були розподілені між усіма 190 країнами-членами пропорційно до їх часток у квотах МВФ, що забезпечило країнам значне підвищення ліквідності [36]. Цей розподіл допоміг збільшити резерви та покращити ситуацію на фінансових ринках, а також вивільнив ресурси для інвестицій в інфраструктуру, освіту та інші сфери, що сприятимуть економічному зростанню та розвитку. Країни з низьким рівнем доходу використовують до 40 відсотків своїх СПЗ на основні видатки. З моменту розподілу СПЗ до кінця квітня 2022 року країни-члени конвертували близько 14,1 млрд СПЗ (19 млрд доларів США) у вільно використовувані валюти.

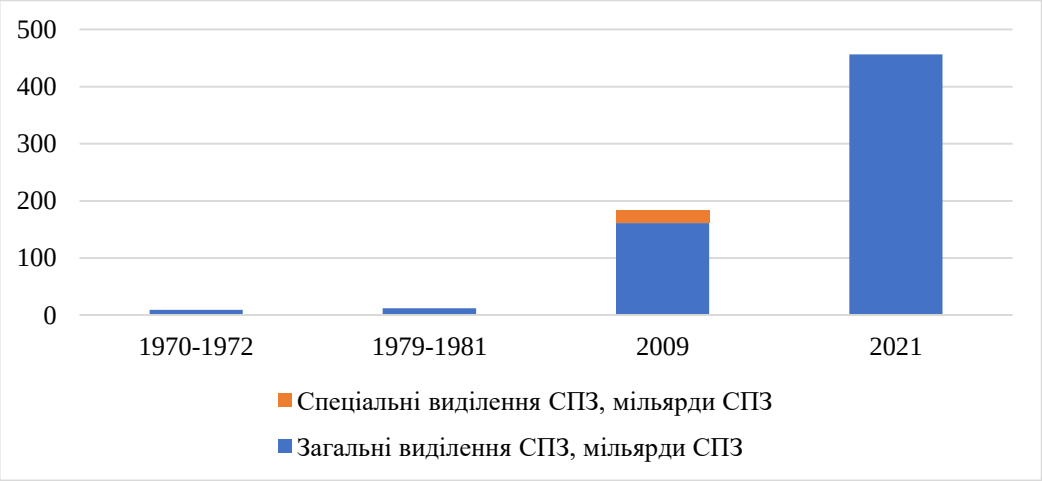

Рисунок 2.11. Динаміка виділення СПЗ Міжнародним валютним фондом протягом 1970-2021 років

Джерело: побудовано автором за [36].

Фінансово-кредитні механізми МВФ можуть мати значний вплив на міжнародні економічні відносини також у напрямку сприяння економічній стабільності. Сприяння економічній стабільності та зменшенню ризиків утворення фінансових криз чинить позитивний вплив на міжнародні економічні відносини, зменшуючи ризик розповсюдження побічних ефектів криз на інші країни. Антикризова політика МВФ включає і допомогу країнам, що розвиваються та країнам з низьким рівнем доходу щодо управління їх заборгованостями в рамках Фонду. З даних таблиці 2.11, ми бачимо, що МВФ забезпечив полегшення обслуговування боргу за власними кредитами країнам, що розвиваються та країнам з низьким рівнем доходу в рамках Фонду локалізації та ліквідації наслідків катастроф (CCRT).

Таблиця 2.1 Обслуговування заборгованості в рамках Фонду локалізації та ліквідації наслідків катастроф за 2020-2021 роки, млн. СПЗ

Країна	Перший транш, затверджено 13 квітня 2020 рік	Другий транш, затверджено 2 жовтня 2020 рік	Третій транш, затверджено 1 квітня 2021 рік	Четвертий транш, затверджено 6 жовтня 2021 рік	П'ятий транш, затверджено 15 грудня 2021 рік
Бенін	7,43	6,37	5,31	2,12	2,12
Буркіна-Фасо	8,74	10,30	9,65	10,61	0,26
ДРК	14,85	9,90	4,85	0	0
Гвінея	16,37	16,37	18,21	1,84	16,37
Мозамбік	10,89	9,47	9,47	9,47	0
Ліберія	11,63	11,19	11,48	3,10	7,94
Сьєрра-Леоне	13,36	12,22	15,11	6,00	11,55
Руанда	8,01	12,02	14,02	8,01	8,01
Нігер	5,64	5,64	9,54	5,03	5,75
Малі	7,30	7,50	7,70	5,70	1,80

Джерело: побудовано автором за [37].

Виконавча рада МВФ схвалила п'ять траншів цієї допомоги (таблиця 2.1), термін дії якої закінчився в квітні 2022 року. В результаті загальна сума списання боргу наблизилася до 690 мільйонів СПЗ (близько 927 мільйонів доларів США). Вісімнадцять членів МВФ та Європейський Союз допомогли профінансувати цю

підтримку через гранти приблизно на суму 609 мільйонів SDR (819 мільйонів доларів США) [37].

З припиненням списання боргів та збільшенням процентних ставок вартість запозичень може значно зрости, створюючи тиск на національні бюджети та ускладнюючи обслуговування боргів країнами з низьким рівнем доходу. Близько 60% країн, що розвиваються та країн з низьким рівнем доходу вже мають високий ризик виникнення боргової кризи або мають проблеми з борговими зобов'язаннями. Економічні потрясіння, спричинені війною в Україні, лише додають тиску. Подальша підтримка з боку міжнародного співтовариства буде критично важливою для цих країн.

Важливо зазначити, що списання боргу не є панацеєю від першопричин економічних проблем країни. Списання боргу саме по собі не може вирішити глибинні структурні проблеми, такі як корупція, неефективне управління або нераціональність економічної політики. Натомість списання боргу слід розглядати як інструмент, що допомагає країнам управляти своїм борговим тягарем і створювати умови для сталого економічного зростання.

МВФ відіграє важливу роль у просуванні вільної торгівлі, а також у формуванні політики щодо обмінних курсів та фінансового регулювання, що однозначно впливає на розвиток міжнародних економічних відносин. Адже, однією з головних цілей МВФ є сприяння міжнародному валютному співробітництву та сприяння зростанню міжнародної торгівлі. Для досягнення цієї мети МВФ працює з країнами-учасницями над зменшенням бар'єрів для торгівлі та інвестицій використовуючи для цього свої фінансово-кредитні механізми. Ще одним із способів сприяння вільній торгівлі є надання технічної допомоги країнам-учасницям, з метою удосконалення економічної політики та державного регулювання. Це може включати надання рекомендацій щодо вдосконалення торговельних угод, зниження тарифів і нетарифних бар'єрів, а також сприяння інвестиціям у ключові сектори [38].

Хоча зусилля МВФ зі сприяння глобальній економічній інтеграції багато в чому були успішними, існує також певна критика його підходів. Стверджується,

що політика МВФ у сфері торгівлі та залучення інвестицій принесла користь насамперед розвиненим країнам, тоді як країни, що розвиваються, зіткнулися з проблемами в інтеграції у світову економіку. Також політика МВФ у сфері валютних курсів і фінансового регулювання була надто обмежувальною і перешкоджала розвитку економік деяких країн.

Критики стверджують, що МВФ є організацією, що лобіює інтереси розвинених держав та здійснює регулювання світової фінансово-економічної системи для їх вигоди. Слід зауважити, що кожне рішення, яке приймається Фондом, може бути забороненим з боку США, що пов'язано зі значною сумою вкладу в статутний капітал організації. Перевага яку отримали США в МВФ викликає велике занепокоєння серед деяких країн та підриває довіру до організації серед країн, що розвиваються. Позиції окремих демократичних розвинених країн-учасниць МВФ представлено у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 Позиції окремих розвинених країн-учасниць МВФ в 2022 році

Країна-учасниця	Квота		Голос	
	Мільйони СПЗ	% від загальної кількості	Частка від загальної кількості	% від загальної кількості
США	82 994,2	17,43	831,401	16,50
Японія	30,820.5	6,47	309,664	6,14
Німеччина	26,634.4	5,59	267,803	5,31
Велика Британія	20,155.1	4,23	203,010	4,03
Франція	20,155.1	4,23	203,010	4,03
Італія	15,070	3,16	152,159	3,02
Канада	11,023.9	2,31	111,698	2,22
Іспанія	9,535.5	2,00	96,814	1,92
Австралія	6,572.4	1,38	67,183	1,33
Швейцарія	5,771.1	1,21	59,170	1,17
Швеція	4,430	0,93	45,759	0,91
Разом	83013,70	48,94	2347,671	46,58

Джерело: побудовано за [39].

Відповідно до даних таблиці 2.2, серед розвинених країни найбільші квотами володіють США, що мають найбільшу квоту у розмірі 82 994,2 мільйони СПЗ, що становить 17,43% від загальної кількості. Їм слідують Японія з квотою

30 820,5 мільйонів СПЗ (6,47%) і Німеччина з квотою 26 634,4 мільйони СПЗ (5,59%). Голосові частки визначають вплив країн на прийняття рішень в МВФ. США мають найбільшу голосову частку в розмірі 831,401 (16,50%), за ними йдуть Японія з 309,664 (6,14%) і Німеччина з 267,803 (5,31%). Ці країни мають значний вплив на прийняття рішень в МВФ. На основі цих даних можна зробити висновок, що країни з найбільшими квотами також мають значні частки в голосуванні. Це вказує на їх велику роль у прийнятті рішень та вплив на діяльність МВФ. США, Японія і Німеччина разом мають майже 30% голосів та квот.

Отже, діяльність МВФ має значний вплив на розвиток міжнародних економічних відносин. З одного боку, МВФ забезпечує фінансову стабільність країн, які зазнають економічних труднощів, та підтримує їхній економічний розвиток. З іншого боку, діяльність МВФ може мати вплив на міжнародну політику та геополітичну ситуацію в світі. Розвинені країни через механізм голосування МВФ можуть використовувати фінансову допомогу як засіб зміни політичної поведінки країн-позичальниць. Тому, вплив діяльності МВФ на розвиток міжнародних економічних відносин включає як позитивні так і негативні наслідки. В цілому, МВФ має важливу роль у забезпеченні стабільності та розвитку світової економіки, але при цьому повинна дотримуватися високих стандартів у своїй діяльності та враховувати всі можливі наслідки своїх кредитних програм для країн-учасниць. Важливо також використовувати ресурси Фонду для підтримки рівних та сталих економічних відносин між країнами.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Міжнародний валютний фонд був створений у 1944 році з метою сприяння міжнародному валютному співробітництву, полегшення міжнародної торгівлі, сприяння економічному зростанню та зменшенню бідності в усьому світі. Суть діяльності МВФ полягає в його ролі як глобальної фінансової установи, яка працює над підтриманням фінансової стабільності та запобіганням фінансовим кризам у країнах-учасницях. Головною передумовою створення МВФ було визнання необхідності створення глобальної фінансової установи для запобігання економічній та фінансовій нестабільності, яка була характерною для того періоду. МВФ був створений в рамках Бреттон-Вудської системи, яка встановила систему фіксованих валютних курсів і створила основу для міжнародного економічного співробітництва.

На додаток до підтримки фінансової стабільності та запобіганні кризам, МВФ також працює над сприянням економічному зростанню та зменшенню бідності в усьому світі. Фонд реалізує свої цілі через програми кредитування, які надають фінансову допомогу країнам, що її потребують, а також через технічну допомогу та політичні консультації, які допомагають країнам розвивати свої економіки.

Функціональна та організаційна структура МВФ розвивалася протягом багатьох років, щоб відповідати нагальним потребам світової економіки. Фонд має три основні функціональні департаменти: Дослідницький департамент, Департамент з питань стратегії, політики та аналізу та Фінансовий департамент. Кожен з функціональних департаментів має конкретні функції, належне виконання яких сприяє досягненню загальних цілей МВФ. На додаток до функціональних департаментів, МВФ також має низку організаційних підрозділів, які підтримують його роботу. До них належать регіональні представництва, які надають підтримку та допомогу країнам-учасницям в різних регіонах світу.

Організаційна структура МВФ відображається в структурі управління. Найвищим керівним органом МВФ є Рада керівників, яка представляє інтереси кожної з 190 країн-учасниць. Виконавча рада відповідає за повсякденне управління операціями МВФ. Вона складається з 24 виконавчих директорів, які представляють країни-члени МВФ. Директор-розпорядник є головним виконавчим директором МВФ та відповідає за реалізацію політики та рішень Виконавчої ради, управління ресурсами організації та представлення МВФ на міжнародних форумах. Директор-розпорядник також виконує функції Голови Виконавчої ради та здійснює нагляд за роботою персоналу МВФ.

Програми кредитування МВФ призначені для надання тимчасової фінансової допомоги країнам, які мають проблеми з платіжним балансом, такі як нестача валютних резервів. Кредити, як правило, надаються за умови проведення країною певних політичних та економічних реформ, спрямованих на усунення основних економічних дисбалансів. Технічна допомога та політичні консультації МВФ надаються через низку програм та ініціатив, спрямованих на допомогу країнам у розбудові інституцій та політик, необхідних для підтримки економічного зростання та розвитку. Це включає допомогу у формулюванні макроекономічної політики, розвитку фінансового сектору та розбудові потенціалу державних установ. Розвиток потенціалу МВФ є важливим інструментом сприяння сталому економічному зростанню та фінансовій стабільності в усьому світі. Зміцнюючи спроможність країн-учасниць розробляти та впроваджувати ефективну економічну політику, МВФ допомагає країнам краще орієнтуватися у викликах пов’язаних з процесами глобалізації світової економіки. В останні роки МВФ також відіграє важливу роль у вирішенні глобальних економічних проблем, таких як зміна клімату та нерівність доходів. Він закликав до посилення міжнародної співпраці та координації політики країн світу для вирішення цих проблем.

Країни можуть отримати вигоду від участі в МВФ у кількох напрямках. По-перше, це доступ до фінансових ресурсів. Як зазначалося раніше, однією з найважливіших переваг участі в МВФ є те, що країни-учасниці мають доступ до

фінансових ресурсів, які можуть допомогти їм стабілізувати свою економіку під час фінансових криз. По-друге, технічна допомога та політичні консультації МВФ, допомагають країнам розробляти та впроваджувати економічну політику, яка зможе сприяти сталому економічному зростанню та розвитку. По-третє, участь у МВФ може допомогти країнам, покращити своє макроекономічне управління, включаючи фіскальну та монетарну політику, що може допомогти їм стабілізувати свою економіку та знизити інфляцію.

Хоча політика МВФ допомогла деяким країнам досягти економічної стабільності та зростання, вона також мала значні наслідки для їхньої здатності відстоювати свої економічні інтереси. Коли країни беруть позики у МВФ, вони зобов'язані впроваджувати зміни в економічній політиці, тобто виконувати умови, що є частиною їхньої кредитної угоди. Ці умови можуть включати низку змін в сфері економічної політики, таких як скорочення державних витрат, підвищення податків, лібералізація торговельної та інвестиційної політики. Політичні рекомендації та умови МВФ можуть мати значний вплив на економічну політику та інститути країни.

З одного боку, участь в МВФ може сприяти підвищенню довіри міжнародних інвесторів, що може призвести до покращення кредитних рейтингів та зниження вартості запозичень для країни. Членство в МВФ надає країнам не тільки доступ до фінансових ресурсів Фонду, а й можливість долучитися до глобальних економічних мереж і форумів, де вони можуть взаємодіяти з іншими країнами та міжнародними організаціями для обміну досвідом.

З іншого боку, країни, що розвиваються, які брали позики у МВФ, часто опинялися в залежності від МВФ, адже Фонд може впливати на здатність окремих країн-позичальниць проводити політику, яка відповідає їхнім економічним інтересам. Наприклад, деякі умови можуть вимагати від країн лібералізації їхньої торговельної політики, що може зробити їх вразливими до міжнародної конкуренції та зменшити їх здатність захищати свою національне виробництво. Аналогічно, політика МВФ може вимагати від країн скорочення

державних витрат, що може обмежити їхню здатність інвестувати в такі важливі сфери, як освіта та охорона здоров'я. Тому країнам, що розвиваються, потрібно обережно ставитись до участі в кредитних програмах МВФ, перш за все переконавшись, що умови кредитування відповідають їх економічним інтересам та цілям розвитку.

На сьогодні фінансово-кредитні механізми МВФ та історичний випуск СПЗ на суму 650 мільярдів доларів США у 2022 році допомогли забезпечити фінансову стабільність багатьом країнам світу. Для полегшити доступ до фінансування, МВФ затвердив збільшення лімітів доступу до інструментів екстреного фінансування до кінця червня 2023 року, що в свою чергу позитивно вплине на спроможність країн протистояти виниканню криз.

Економічні наслідки вторгнення Росії в Україну є ще одним серйозним ударом по стабільності світової економіки. Серйозність перебоїв на товарних ринках та в ланцюгах постачання вплинули на макрофінансову стабільність, що додало ще більше невизначеності до складного політичного середовища в країнах, які все ще відчували негативні наслідки пандемії. Тому на нашу думку, МВФ потрібно поглиблювати і надалі співпрацю з Україною, використовуючи для цього не лише кредитні інструменти, а й надання своєчасної технічної допомоги для стабілізації ситуації в фінансовому секторі та для загальної підтримки економіки.

Фінансові умови також значно ускладнилися, через високу вартість запозичень, високу інфляцію та ризик відпливу капіталу, створюючи тиск на широкий спектр ринків. Війна в Україні може сприяти небезпечному розходженню між розвиненими країнами та країнами, що розвиваються. Існує ризик, що в світовій економіці розпочнуться процеси поділу на геополітичні блоки з відмінними технологічними стандартами, платіжними системами та резервними валютами. Такий варіант подій буде найсерйознішим викликом для світової економіки за останні десятиліття.

Ефективність діяльності МВФ також є предметом постійних дебатів, і на нашу думку є декілька заходів, які можна було б вжити для підвищення ефективності функціонування Фонду:

1. Реформа структури управління Фонду, що включає збільшення представництва країн, що розвиваються та країн з перехідною економікою.
2. Підвищення прозорості та підзвітності операцій МВФ.
3. Вдосконалення кредитних програм Фонду через зосередження більшої уваги на їх соціальному та екологічному впливу.

Одним з ключових заходів, який може підвищити ефективність МВФ є реформа його структури управління. Нинішня структура управління МВФ базується на системі квот, яка надає більшу кількість голосів країнам з більшою економікою. Однак цю систему критикують за те, що вона застаріла і не відображає реальної ситуації в глобальному економічному просторі. Однією з можливих реформ управлінської структури МВФ є посилення ролі та відповідальності Виконавчої ради. Це може передбачати надання Виконавчій раді більших повноважень у прийнятті рішень і більшого впливу на стратегічний напрямок діяльності організації. Це могло б допомогти забезпечити більш тісне узгодження політики і програм МВФ з потребами і пріоритетами країн-учасниць. Іншою можливою реформою управлінської структури МВФ є збільшення представництва країн з перехідною економікою та країн, що розвиваються, в керівництві організації. Це може передбачати збільшення кількості виконавчих директорів з цих країн, а також призначення старших співробітників з цих країн на ключові керівні посади в організації. Це допомогло б забезпечити краще відображення поглядів і перспектив цих країн у процесах прийняття рішень в МВФ.

Ще одним заходом, який може підвищити ефективність МВФ, є посилення його функцій нагляду та моніторингу. МВФ відіграє важливу роль у моніторингу світової економіки та виявленні потенційних ризиків та проблем. Проте, якісне збільшення його наглядової діяльності дозволить краще виявляти нові ризики та

надавати країнам-учасниця більш своєчасні та обгрунтовані політичні рекомендації.

Підвищення прозорості та підзвітності операцій змогло б також збільшити ефективність функціонування МВФ. За останні роки організація зробила значні кроки в напрямку підвищення прозорості, включаючи публікацію більш детальних звітів по країнах і розкриття фінансових даних. Однак є ще багато можливостей для вдосконалення, особливо в тому, що стосується підвищення прозорості процесів прийняття рішень МВФ та його підзвітності країнам-учасницям.

Одним із способів збільшення ефективності діяльності МВФ є вдосконалення кредитних програм Фонду через зосередження більшої уваги соціальному впливу цих програм. Хоча програми МВФ спрямовані на усунення макроекономічних дисбалансів і сприяння економічному зростанню, вони також можуть мати значні соціальні наслідки, такі як підвищення рівня безробіття та зменшення доступу до соціальних послуг. МВФ може працювати з країнами над розробленням програм кредитування з урахуванням цих соціальних міркувань і включали заходи для пом’якшення будь-якого негативного впливу на вразливі верстви населення. Програми МВФ, як правило, розробляються для вирішення конкретних економічних проблем, але з часом ці проблеми можуть змінюватися. МВФ може працювати з країнами над тим, щоб їхні програми могли адаптуватися до мінливих обставин, таких як зміни в економічних умовах або політичних пріоритетів, що дозволить значно підвищити їх гнучкість.

Посилення уваги МВФ до соціальних та екологічних наслідків передбачає визнання того, що економічна політика та заходи, пов'язані з виконанням умов, можуть мати широкий вплив на суспільство та навколишнє середовище. Інтегруючи соціальні та екологічні міркування у свої програми, МВФ може зробити внесок у сталий розвиток і забезпечити впровадження економічних реформ у спосіб, що сприяє соціальній справедливості та екологічній стійкості. МВФ може заохочувати країни-учасниці до впровадження екологічно стійкої політики шляхом включення екологічних міркувань у свої економічні оцінки. Це

може включати аналіз впливу інфраструктурних проектів на довкілля, сприяння використанню відновлюваних джерел енергії та врахування ризиків зміни клімату в макроекономічній і фіскальній політиці.

Зміцнення міжнародного співробітництва є надзвичайно важливим для вирішення глобальних проблем, таких як зміна клімату або ж міграція. МВФ може відігравати ключову роль у сприянні такій співпраці, використовуючи свій досвід. Для подолання проблеми зміни клімату МВФ може надавати технічну допомогу та фінансову підтримку країнам, які прагнуть переформатовати свої економіки на низьковуглецеві. МВФ також може співпрацювати з іншими міжнародними організаціями для просування кліматичної політики та допомоги країнам у доступі до фінансування, необхідного для реалізації цієї політики.

МВФ є життєво важливою інституцією у світовій фінансовій архітектурі, і він продовжує розвиватися, щоб відповідати мінливим потребам своїх країн-учасниць та світової економіки загалом. Нижче наведено ключові напрямки, в яких ми вважаємо, МВФ доцільно продовжувати розвиток у найближчі роки:

1. Розширення мандату. Мандат МВФ, ймовірно, розшириться і вийде за рамки його традиційного фокусу на макроекономічній стабільності та фінансовій допомозі. Оскільки глобальна економіка стає все більш взаємопов’язаною та складною, МВФ може взяти на себе ширшу роль у таких сферах, як «кліматичне фінансування», сталий розвиток, зменшення нерівності в доходах та діджиталізація. Таке розширення дозволить МВФ вирішувати нові виклики та надавати всебічні рекомендації країнам-учасницям.
2. Посилення фінансових інструментів: фінансові інструменти МВФ можуть бути вдосконалені та доповнені, щоб краще відповідати потребам країн-учасниць. Це може включати розробку інноваційних механізмів фінансування, адаптованих програм кредитування для конкретних секторів або регіонів, а також посилення координації з регіональними фінансовими організаціями. Ці зусилля допоможуть МВФ ефективніше

реагувати на кризи та надавати цільову підтримку країнам, які її потребують.

Отже, ми можемо дійти висновку, що вплив діяльності МВФ на національні економіки країн-учасниць залежить від конкретної політико-економічної ситуації всередині країни. Кредити МВФ можуть забезпечити країну вкрай необхідними фінансовими ресурсами під час кризи, що може допомогти стабілізувати економіку і запобігти поглибленню рецесії. МВФ, як правило, висуває до своїх кредитів певні умови, такі як вимоги щодо реформування фіскальної та монетарної політики, щоб гарантувати, що країна-позичальник впроваджуватиме політику, спрямовану на усунення основних причин кризи платіжного балансу. Однак умови, на яких надаються кредити МВФ можуть бути надто суворими, вони призводить до впровадження заходів жорсткої економії, які шкодять найбільш вразливим верствам населення. Крім того, в певних випадках кредити МВФ можуть сприяти циклу боргової та економічної нестабільності, оскільки країни-позичальники можуть стати залежними від кредитів для підтримання своєї економічної стабільності.

Незважаючи на те, що протягом багатьох років МВФ стикався з критикою та викликами, він продовжує розвиватися та адаптуватися до мінливого глобального економічного ландшафту. Він визнає необхідність вирішення нових проблем, таких як зміна клімату, нерівність доходів, діджиталізація інтегруючи ці міркування у свої політичні рамки та програми кредитування. У перспективі мета МВФ полягає в його здатності адаптуватись до нових економічних реалій, використовуючи технологічні досягнення, зміцнюючи співпрацю та сприяючи сталому розвитку. МВФ і надалі відіграватиме життєво важливу роль у зміцненні глобальної фінансової стабільності, економічного зростання та процвітання багатьох країн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Фіннік С. Г. Правові й економічні підстави укладення угоди про створення МВФ / С. Г. Фіннік // Проблеми законності. - 2013. - Вип. 123. - С. 348-355. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pz_2013_123_40. (дата звернення: 02.02.2023)
2. Articles of Agreement of the International Monetary Fund - URL: https://www.imf.org/external/pubs/ft/aa/ (дата звернення: 03.02.2023)
3. The IMF in history - URL: https://www.imf.org/en/About/Timeline (дата звернення: 04.02.2023)
4. History of the International Monetary Fund - URL: https://www.imf.org/external/about/history.htm (дата звернення: 05.02.2023)
5. Carmen M. Reinhart, Christoph Trebesch. The International Monetary Fund: 70 Years of Reinvention - URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2703449 (дата звернення: 06.02.2023)
6. International Monetary Fund Organization Chart - URL: https://www.imf.org/ru/About/Organization-Chart (дата звернення: 06.02.2023)
7. Мельник П.В., Тарангул Л. Л., Гордей О. Д. Банківські системи зарубіжних країн: підручник. - К., Алерта, Центр учбової літератури, 2010. - 586 с.
8. Governance Structure - URL: https://www.imf.org/external/about/govstruct.htm (дата звернення: 08.02.2023)
9. Рогач О.І., Філіпенко Т.С., Шемет Т.С. Міжнародні фінанси: Підручник / О. І. Рогач, А. С. Філіпенко, Т. С. Шемет та ін.; за ред. О. 1. Рогача. - К.: Либідь, 2003. - 784 с.
10. International Monetary Fund handbook: its functions, policies, and operations / Bernhard Fritz-Krockow and Parmeshwar Ramlogan, editors - Washington, D.C.: International Monetary Fund, Secretary’s Dept., 2007.
11. IMF lending instruments - URL: https://www.imf.org/en/About/Factsheets/IMF-Lending (дата звернення: 11.02.2023)

12. IMF lending - URL: https://iw-imf.org/en/About/Factsheets/IMF-Lending.html (дата звернення: 12.02.2023)
13. Мокій А. І., Яхно Т. П., Бабець І. Г. Міжнародні організації. Навч. посіб. - К.: Центр учбової літератури, 2011. - 280 с.
14. IMF surveillance - URL: https://www.brettonwoodsproject.org/2018/12/imf-surveillance-an-overview/ (дата звернення: 14.02.2023)
15. About capacity development - URL: https://www.imf.org/en/Capacity-Development/About (дата звернення: 15.02.2023)
16. IMF Annual Report 2022 «Crisis upon crisis» - URL: https://www.imf.org/external/pubs/ft/ar/2022/ (дата звернення: 17.02.2023)
17. IMF Support for Fragile and Conflict-Affected States (FCS) - URL: https://www.imf.org/en/Topics/fragile-and-conflict-affected-states (дата звернення: 18.02.2023)
18. Catastrophe Containment and Relief Trust: Policy Proposals and Funding Strategy - URL: https://books.google.com.ua/books/about/Catastrophe_Containment_and_Relief_Trust.html?id=OmAUzgEACAAJ&redir_esc=y (дата звернення: 20.02.2023)
19. The 1997-98 Korean Financial Crisis: Causes, Policy Response, and Lessons - URL: https://www.imf.org/external/np/seminars/eng/2006/cpem/pdf/kihwan.pdf (дата звернення: 21.02.2023)
20. Fiscal Policy and Debt Sustainability: Cardoso’s Brazil, 1995-2002 - URL: https://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2004/wp04156.pdf (дата звернення: 23.02.2023)
21. Press Release: IMF Approves ESAF Loan for Mozambique - URL: https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr9925 (дата звернення: 25.02.2023)
22. Press Release: IMF Approves ESAF Loan for Zambia - URL: https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr9910 (дата звернення: 25.02.2023)

23. Poul Thomsen The IMF and the Greek Crisis: Myths and Realities - URL: http://surl.li/gzrgl (дата звернення: 26.02.2023)
24.The World Bank Data-Greece -https://data.worldbank.org/country/greece
25. Greece: History of Lending Commitments - URL: https://www.imf.org/external/np/fin/tad/extarr2.aspx?memberKey1=360&date1key=2018-04-30 (дата звернення: 28.02.2023)
26. Mr. Eliot Kalter and Hoe Ee Khor Mexico's Experience with Adjustment - URL: https://www.elibrary.imf.org/view/journals/022/0027/003/article-A009-en.xml (дата звернення: 28.02.2023)
27. The Mehican Crisis: But Montan Tu Gig - URL: http://vvv.imf.org/ehternal/pubs/ft/histori/2001/ch07.pdf (дата звернення: 01.03.2023)
28. PRESS RELEASE NO. 95/10 - URL: https://www.imf.org/en/News/Articles/2015/09/14/01/49/pr9510 (дата звернення: 02.03.2023)
29. IMF and Mexico - URL: https://www.imf.org/en/Countries/MEX (дата звернення: 04.03.2023)
30. Mexico: Arrangement Under the Flexible Credit Line-Staff Report; Staff Supplement; and Press Release on the Executive Board Discussion - URL: https://www.imf.org/external/pubs/ft/scr/2009/cr09126.pdf (дата звернення: 05.03.2023)
31. Mexico: 2022 Article IV Consultation-Press Release and Staff Report - URL: https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2022/11/04/Mexico-2022-Article-IV-Consultation-Press-Release-and-Staff-Report-525448 (дата звернення: 07.03.2023)
32. Мінфін: 30 років співпраці з МВФ - URL: https://www.kmu.gov.ua/news/minfin-30-rokiv-spivpratsi-z-mvf (дата звернення: 08.03.2023)
33. IMF and Ukrainian Authorities Reach Staff Level Agreement - URL: https://www.imf.org/en/News/Articles/2023/03/21/pr2388-ukraine-imf-and-

authorities-reach-staff-level-agreement-eff-arrangement (дата звернення: 08.03.2023)

34. Ukraine and the IMF - URL: https://www.imf.org/en/Countries/UKR (дата звернення:10.03.2023)
35. Золотовалютні резерви України - URL: https://index.minfin.com.ua/ua/finance/assets/ (дата звернення: 10.03.2023)
36. 2021 General SDR Allocation - URL: https://www.imf.org/en/Topics/special-drawing-right/2021-SDR-Allocation (дата звернення: 11.03.2023)
37. Catastrophe Containment and Relief Trust - URL: https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2023/Catastrophe-containment-relief-trust-CCRT (дата звернення: 12.03.2023)
38. IMFinvolvement in international trade policy issues URL: - file:///C:/Users/38063/Downloads/ieo-trade-update-report-web.pdf (дата звернення: 12.03.2023)
39. IMF Members' Quotas and Voting Power, and IMF Board of Governors - URL: https://www.imf.org/en/About/executive-board/members-quotas (дата звернення: 14.03.2023)